

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut politologických studií

Katedra politologie

Diplomová práce

2023

Iuliia Rumiantceva

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut politologických studií

Katedra politologie

Český novodobý konzervatismus ve světle koalice SPOLU

Diplomová práce

Autor práce: Iuliia Rumiantceva

Studijní program: Politologie

Vedoucí práce: doc. Michel Perottino, Ph.D.

Rok obhajoby: 2023

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracovala samostatně a použila jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 2.5.2023

Iuliia Rumiantceva

Bibliografický záznam

RUMIANTCEVA, Iuliia. *Český novodobý konzervatismus ve světle koalice SPOLU*. Praha, 2023. 60 s. Diplomová práce (Mgr.). Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut politologických studií, Katedra politologie. Vedoucí diplomové práce doc. Michel Perottino, Ph.D.

Rozsah práce: 116 589 znaků včetně mezer

Abstrakt

Tato diplomová práce zkoumá současný český konzervatismus v kontextu koalice SPOLU, kterou v současnosti tvoří tři politické strany (ODS, TOP 09 a KDU-ČSL). Hlavním cílem práce je analyzovat různé přístupy ke konzervatismu v rámci koalice. Práce se skládá z teoretické a analytické části, zaměřené na vývoj konzervatismu jako ideologie a jednotlivých stranických rodin, jakož i na současnou politickou situaci v Evropě a konzervativní frakci EU. Tato práce nejprve se zabývá pojmem konzervatismu, jeho vznikem a definicí pojmu. Analytická část práce se zaměřuje na analýzu konzervatismu jednotlivých stran koalice SPOLU, včetně jejich postoje k tradičním rodinným hodnotám, národní identitě a kultuře, sociální a hospodářské politice a dalším aspektům, které jsou pro konzervatismus zásadní. Následně se práce zabývá ideologickou pozicí jednotlivých politických stran a poté provádí jejich analýzu. Na základě analýzy se definuje, zda jsou strany skutečně konzervativní. Práce bude také zkoumat, zda by se strany koalice mohly sloučit a vytvořit novou politickou stranu. Výzkumné otázky zní, zda lze koalici SPOLU považovat za konzervativní a zda se ustavující strany se můžou spojit do jednoho celku.

Abstract

This diploma thesis examines contemporary Czech conservatism in the context of the SPOLU coalition, which currently consists of three political parties (ODS, TOP 09 and KDU-ČSL). The main goal of the work is to analyze different approaches to conservatism within the coalition. The thesis consists of a theoretical and analytical part, focused on the development of conservatism as an ideology and individual party families, as well as on the current political situation in Europe and the conservative faction of the EU. This work first deals with the concept of conservatism, its origin, and the definition of the concept. The analytical part of the work focuses on the analysis of the conservatism of the parties of the SPOLU coalition, including their attitude to traditional family values, national identity and culture, social and economic policy and other aspects that are fundamental to conservatism. Subsequently, the work deals with the ideological position of individual political parties and then performs their analysis. Based on the analysis, it is defined whether the parties are truly conservative. The work will also explore whether the coalition parties could merge to form a new political party. The research questions are whether the SPOLU coalition can be considered conservative and whether the constituent parties can unite into a single entity.

Klíčová slova

Politika, SPOLU, koalice, konzervatismus, liberalismus, tradice, parlament, volby

Keywords

Politics, SPOLU, coalition, conservatism, liberalism, tradition, parliament, elections

Title

Czech modern conservatism in the light of the coalition SPOLU

Poděkování

Ráda bych poděkovala vedoucímu práce doc. Michelu Perottinovi, Ph.D. za vstřícný a motivující přístup k mé práci a čas, který mně a mé práci během akademického roku 2022/2023 věnoval. doc. Perottino Michel, Ph.D.

Obsah

ÚVOD.....	9
TEORETICKÁ ČÁST.....	11
VZNIK IDEOLOGIE KONZERVATISMU A JEHO DEFINICE.....	11
TYPY KONZERVATISMU	15
STRANICKÉ RODINY.....	17
OPERACIONALIZACE POJMU KONZERVATISMUS	18
KONZERVATIVNÍ STRANICKÁ RODINA.....	19
VÝVOJ KONZERVATISMU A KONZERVATISMUS V SOUČASNÉ EVROPĚ.....	20
EVROPŠTÍ KONZERVATIVCI A REFORMISTÉ.....	23
ANALYTICKÁ ČÁST.....	26
ZÁKLADNÍ INFORMACE O POLITICKÝCH STRANÁCH TROJKOALICE SPOLU	26
ODS	26
KDU-ČSL.....	27
TOP 09	29
PRAVICOVÝ A KONZERVATIVNÍ POSTOJ	31
PROGRAMOVÁ PROHLÁŠENÍ A ANALÝZA KONZERVATISMU TOP 09, ODS A KDU-ČSL.....	32
ODS.....	32
TOP 09	34
KDU-ČSL	36
ANALÝZA ROZHOVORŮ	38
ANALÝZA ROZHOVORU S LUKÁŠEM OTYSEM (TOP 09)	39
ANALÝZA ROZHOVORU S MARKEM BENDOU (ODS)	41
ANALÝZA ROZHOVORU S MARIANEM JUREČKOU (KDU-ČSL).....	45
ANALÝZA ROZHOVORU S JAROSLAVEM POLÁČKEM	47
PERSPEKTIVA VÝVOJE KOALICE SPOLU A ANALÝZA SJEDNOCENÍ POLITICKÝCH STRAN.....	49
ZÁVĚR.....	54

Úvod

V rámci této diplomové práce se bude zkoumat český novodobý konzervatismus v kontextu koalice SPOLU, kterou v současně době tvoří tři politické strany (ODS, TOP 09 a KDU-ČSL). Práce bude analyzovat problematiku konzervatismu uvedené koalice, která se skládá ze třech politických stran: ODS, TOP 09 a KDU-ČSL.

Hlavním cílem této diplomové práce je rozebrat rozdílný přístup ke konzervatismu v rámci koalice SPOLU. ODS, TOP 09 a KDU-ČSL se sebe považují za strany konzervativní, avšak zůstává otázkou, jestli tomu tak skutečně je, jelikož každá strana ho reprezentuje trochu jinak. Zaměřím se na tyto rozdíly na základě konceptu stranických rodin.

Nejprve se podívám na prohlášení samotných stran o tom, kam sami sebe ideologicky zařazují, následně se pokusím o vlastní analýzu a potvrdím nebo vyvrátím tvrzení, jestli tyto strany jsou doopravdy konzervativní.

Dále se v rámci dané diplomové práce pokusíme o analýzu toho, jestli strany, ze kterých se koalice SPOLU skládá, by se mohly spojit do jednoho celku a tím vytvořit novou politickou stranu.

Dlouhodobý vývoj české politiky může být matoucí, jelikož české politické strany často mají nejasné zaměření. Strany se často snaží prezentovat jako středové a liberálně konzervativní, tím pak vzniká problém s ukotvením strany do politického kompasu. Otázka se stala výraznější v posledních letech, zejména se jedná o změny uvnitř ODS a KDU-ČSL, jedná se převážně o změny ve vedení stran.

Hlavní výzkumnou otázkou diplomové práce je: Zda-li koalici SPOLU se dá považovat za konzervativní? Další podotázkou je: zda-li strany, ze kterých se koalice skládá, se můžou spojit do jednoho celku?

Práce se skládá z teoretické a analytické části. Teoretická část se bude věnovat vzniku ideologie konzervatismu, budeme vycházet převážně z protirevolučních myslitelů. Zaměříme se na francouzský konzervatismus jako klasický. Následně se zaměříme na různé stranické rodiny, budeme se opírat o myšlenky politologa Klause von Beymeho. Podíváme se také na vývoj konzervatismu v Evropě za posledních 30 let a definujeme pojem „konzervatismus“. Dále se zaměříme na současnou politickou situaci v Evropě a pokusíme se o analýzu toho, jaké státy tvoří jádro ideologické rodiny. Podíváme se také na konzervatismus na úrovni Evropské unie, zaměříme se na konzervativní frakci (Evropští konzervativci a reformisté) a na politické strany, které jsou součástí této frakce.

Analytická část se bude věnovat analýze konzervatismu jednotlivých politických stran, ze kterých se koalice SPOLU skládá (tzn. ODS, TOP 09 a KDU-ČSL). Následně bude práce analyzovat jednotlivé strany koalice SPOLU a jejich postoj ke konzervativní ideologii. Bude se zabývat otázkami jako například, jak se strany staví k hodnotám tradiční rodiny, národní identity a kultury, sociální politice, ekonomické politice a dalším aspektům, které jsou pro konzervatismus klíčové. Podíváme se na současnou situaci v koalici a na perspektivu vývoje SPOLU. Pokusíme se o rozebírání problematiky sjednocení se do jedné strany a o analýzu, jestli je to vůbec možné. V rámci analytické části se také zaměříme na jednotlivá programová prohlášení politických stran, které tvoří koalici SPOLU (tzn. ODS, TOP 09 a KDU-ČSL). Následně uskutečníme rozhovory s několika představiteli těchto politických stran a pokusíme se o analýzu toho, jestli tito představitelé jsou ochotní se do jedné strany spojit nebo jestli již nad tím uvažovali.

Tato diplomová práce (analytická část) bude zaměřena na důkladné a komplexní vyhodnocení koalice SPOLU a bude se skládat z několika témat. Jako první se pokusíme o analýzu konzervatismu v jednotlivých politických stranách. V práci bude provedena hloubková analýza konzervatismu v ODS, TOP 09 a KDU-ČSL. Následně budeme zkoumat, jak se konzervatismus projevuje v jednotlivých stranách, jaké jsou rozdíly v jejich pojetí konzervatismu a jaké jsou jejich priority v této oblasti. Dalším tématem je nahlížení se na pojem konzervatismu: práce se bude také věnovat samotnému pojetí konzervatismu a bude zkoumat, jakým způsobem se tento pojem promítá do politické praxe stran, které jsou součástí koalice SPOLU. Následně se budeme zabývat tím, jak se konzervativní politika uplatňuje v politických stranách a jaké jsou výhody a nevýhody této politické strategie. Bude se diskutovat o tom, jaké jsou klíčové prvky konzervativní politiky v jednotlivých politických stranách, ze kterých se skládá koalice SPOLU. V poslední řadě se budeme zabývat analýzou další spolupráce v rámci koalice a zhodnotíme její budoucí vývoj. Bude se zkoumat, jaké jsou nejdůležitější faktory úspěchu pro koalici SPOLU a jaké jsou největší výzvy, kterým bude muset čelit v budoucnu.

Teoretická část

Konzervatismus je politická ideologie, která klade důraz na zachování tradičních hodnot a institucí. Není to jednoznačný pojem, jelikož existuje více různých pohledů na konzervatismus a mnoho autorů ho definuje různě.

Někteří představitelé konzervatismu se více soustředí na zachování ekonomické svobody a menšího zásahu státu do ekonomiky, kdyžto jiní kladou důraz na udržení sociálních a kulturních tradic a hodnot. V závislosti na konkrétních politických, sociálních a kulturních podmínkách může být konzervatismus také více nebo méně důrazný na určité hodnoty a instituce.

V českém politickém prostředí existuje mnoho politických subjektů, které se označují za konzervativní. Avšak každý z těchto subjektů má svou vlastní definici konzervatismu a často se liší v uplatnění vlastní politiky (ve smyslu policy). Některé politické strany tak můžou klást důraz například na ekonomickou svobodu, kdyžto jiné mohou být více zaměřené na ochranu tradičních hodnot a institucí.

Konzervatismus není jednotná ideologie, také je důležité zmínit, že pojem konzervatismu se mění v průběhu času, je to dynamický a proměnlivý pojem, který se může různě vykládat v závislosti na kontextu a na jednotlivých politických stranách a osobnostech. Zajímavým příkladem je KSČM, kterou na první pohled bychom zařadili mezi komunistické strany, avšak pokud se zaměříme na současný program politické strany, pochopíme, že nepropaguje hodnoty komunismu. V dnešní době tuto politickou stranu spíše zařadíme mezi konzervativní strany.

Vznik ideologie konzervatismu a jeho definice

Konzervatismus je pojem, který se v politologii využívá často, přesto definovat význam daného pojmu je obtížné. „...*Je-li ideologie souhrnem norem a názorů vyvozených z malého souboru přijímaných principů, pak konzervatismus ideologií není, protože konzervativci právě tento přístup popírají...*“¹. Obecně vzato, konzervatismus je politická doktrína, která klade význam na hodnotu tradičních hodnot a praktik.² Jeden z nejvýznamnějších konzervativních myslitelů Roger Scruton definuje konzervatismus jako politický názor, který pramení z touhy uchovat věci tak, jak jsou. „*Konzervatismus je filozofie dědictví a správcovství; neplýtvá zdroji,*

¹ W. J. Stankiewicz. *Hledání politické filosofie*. s. 28

² BRITANNICA. Conservatism.

ale snaží se je vylepšovat a předávat dál“, říká autor ve svém článku *Stand up for the real meaning of conservatism*.³ Roger Scruton měl vliv také na vývoj konzervatismu v Československu, jelikož vedl bytové semináře v Praze, Brně a Bratislavě pro lidi, kterým komunistický režim neumožnil studium na vysokých školách. Mezi jeho posluchače patřili např. Alexandr Vondra, Petr Fiala či Petr Pithart.

Petr Fiala se o autorovi často zmiňuje a tvrdí, že má vliv na to, co nyní politik dělá: „*Vždyť Roger byl v posledních 35 letech v různé míře propojen s tím, co dělám. Stál v pozadí brněnské podzemní univerzity, které jsem se účastnil od jejího počátku v roce 1984 až do sametové revoluce. Tehdy byl pro mě Roger mytická postava. Věděl jsem o něm, ale neznal jsem ho osobně, protože to už nesměl jezdit do socialistického Československa. Díky podzemní univerzitě jsem si ujasnil, že jsem konzervativce, nejen ustrojením a rodinnou výbavou, ale racionálně, na základě poznání a z přesvědčení. O to více jsem se těšil na setkání s Rogerem, kterých bylo po listopadu 1989 posléze nepočítaně. Ta přátelská, plná radosti z poznávání a z filozofie se uskutečňovala především v bytech Petra Oslzlého a Miroslava „Mikina“ Pospíšila, kde se ostatně předtím odehrávaly i přednášky podzemní univerzity“ (ze článku Petra Fialy pro časopis Kontexty).⁴*

Tento britský filozof a politolog je jedním z typických zastánců konzervatismu, avšak tato ideologie nebo doktrína má mnohem starší kořeny. Pojem konzervatismus pochází ze začátku 19. století a můžeme ho zařadit mezi tři základní politické ideologie posledních několika století (spolu s ideologií liberalismu a socialismu).

Za zakladatele pojmu konzervatismus se považuje politický teoretik a filozof anglo-irského původu Edmund Burke, pojem byl poprvé vysvětlen v knize *Reflections on the Revolution in France* (Úvahy o revoluci ve Francii). Ve svém díle autor kritizuje francouzskou revoluci, vůči které měl skeptické stanovisko. „*Francie se dostala do konfliktu nejen s celou Evropou, ale i s přírozeností, protože tak porušila evoluční linii (historickou kontinuitu) založenou na tradicích a institucích ve prospěch abstraktních idejí a umělého systému politických vztahů*“, píše autor ve své knize.⁵

Podíváme se blíže na názory Edmunda Burke a jeho pojetí konzervatismu. Autorovo pojetí konzervatismu vychází především z kritiky francouzské revoluce, dle Burke revoluční teoretici a jejich myšlenky mohou být hodně zpochybňovány, ve své knize dokonce říká, že se jedná o diletantismus, který i v případě, že by byl společnosti prospěšný, nejde připouštět a respektovat.

³ SCRUTON, Roger. *Stand up for the real meaning of conservatism*.

⁴ FIALA, Petr. *O Rogeru Scrutonovi osobně*.

⁵ BURKE, Edmund. *Úvahy o revoluci ve Francii*., str. 78

„Lidé, kteří se nikdy neohlížejí zpět, ke svým předkům, nebudou brát ohled ani na své potomky ...“, píše autor ve své knize *Úvahy o revoluci ve Francii*.⁶

Francouzská revoluce podle Burkeho nejenže nebyla svým duchem blízká anglické revoluci, ale byla anomálií, „*hnusnou a nepřírozenou*“ událostí, která poté, co zničila rozdíly mezi třídami a vyhlásila rovnost všech před zákonem, změnila a zvrátila „*přírozený mravní řád věcí*“, kde je každému duchovnímu i fyzickému tělu přiděleno určité místo. Porušení tohoto řádu vede podle autora ke zničení světové rovnováhy. „*To, co vaši politikové pokládají za známky smělého a rozhodného genia, jsou pouze doklady žalostné neschopnosti. Svým horečnatým chvatem a otevřeným odporem k přírozenému běhu věcí se slepě vydávají napospas všemožným spekulantům a dobrodruhům, alchymistům a mastičkářům. Nenávratně se připravují o možnost využít jakýchkoliv prostředků.... mám dojem, že vaši zákonodárci převzali své názory na všechny profese, hodnosti a úřady z deklamací a klauniád satiriků... Pan Hume mi řekl, že sám Rousseau mu vyjevil tajemství principů své tvorby. Ten bystrý, i když výstřední pozorovatel, měl za to, že upoutat a zaujmout veřejnost mohou jen věci zázračné... musí objevovat zázračné v životě, v mravech, v povahách a v neobyčejných situacích, dávajícím vzniknout novým a nečekaným úhozům na strunu politiky a morálky... věřím, že kdyby byl Rousseau naživu a měl právě jednu ze svých jasných chvil, byl by otřesen praktickým šílenstvím svých žáků, kteří jsou ve svých paradoxech servilními imitátory a dokonce ve své nedůvěřivosti projevují slepou víru*“.⁷

Ve své knize Burke rozvíjel myšlenku mravního řádu jako kompromisní dohody o rozdělení moci mezi pozemkovou aristokracii a buržoazii, z hlediska zdravého rozumu, věřil, že moc ve státě by měla patřit nejen zástupcům rodové šlechty, ale i „schopnosti“ a majetku. Oslabení státu nevyhnutelně nese se sebou oslabení ochrany majetku a triumf anarchie a vojenské diktatury jako nejpravděpodobnějšího východiska z anarchie.

Burke odmítá myšlenku společenské smlouvy a tvrdí o víře v nevědomou moudrost předků, jejichž bohaté dědictví musí být pečlivě zachováno: majetek, morálka, náboženství, stejně jako myšlenka, že priority veřejnosti jsou nadřazené prioritám jednotlivců. Tvrdí, že má proběhnout evoluce (nikoli revoluce) státních forem a politického života s nejmenší odchylkou od starých zavedených struktur.

Stejně jako mnoho autorů té doby (například Toland, Shaftesbury, Bolingbroke, Hume, Godwin) i Burke, popírající myšlenky přírozeného práva (podle interpretace Johna Locka)

⁶ BURKE, Edmund. *Úvahy o revoluci ve Francii*, str. 114.

⁷ BURKE, Edmund. *Ibid.* s. 118 a 119.

společenské smlouvy, věřil v nevědomou moudrost předků. Aby zabránil novým radikálním změnám, vyzval k pečlivému zachování jejich bohatého dědictví: dědičných vlastnických práv, morálky, náboženství, práva, rodiny. K tomu podle autora je potřeba využít principů přednosti veřejnosti před jednotlivcem, zachování starých, zavedených struktur a starých pořádků.

Podle Burkeho se společnost vyvíjí po vzestupné linii pokroku, po cestě spojování starého s novým, proměnlivého s trvalým a věčným. Edmund Burke považoval zachování starého s neustálými změnami za obecné pravidlo každého trvalého celku, skládajícího se z pomíjivých částí a myslel si, že vše, co je zachováno, nikdy zcela nezastará.

Pokrok tedy v jeho chápání znamenal evoluční proces hromadění skutečného bohatství, postupné zlepšování celkové situace v evropských státech, založené na víře v tradice lidu, svobodu, odpovědnost, přirozenou nerovnost, skepsi, svobodné myšlení a náboženskou toleranci. Jeho díla zaměřená na službu anglické společnosti, dali vzniknout nové etapě ve vývoji názorů na politickou tradici a později vysoce oceňované evropským sociálně-politickým myšlením se stalo základem moderního západního konzervatismu.

*„Spravedlnost a svoboda, jež nemohou existovat jedna bez druhé, byly Burkovou hlavní starostí po celý život – zákonu podřízená, přesně vymezená svoboda, jejíž meze byly stanoveny zvyklostmi. Bránil svobody Angličanů proti králi, svobody Američanů proti králi i parlamentu a svobody Indů proti Evropanům. Jistě ne proto, že by snad byly nějakými inovacemi objevenými ve věku Rozumu, nýbrž proto, že byly pradávnými výsadami zaručenými odvěkým užíváním. Burke byl liberální, protože byl konzervativní“.*⁸

Anglický konzervatismus se také považuje za jeden z hlavních proudů. V rámci toho se můžeme opírat například o britského filozofa Thomase Hobbese, který se věnoval převážně politické filozofii. Vznik ideologie konzervatismu v Anglii se datuje mezi lety 1660-1688. Po roce 1668 se konzervativcům začalo říkat Toryové. Toryův typ konzervatismu se zakládal na hierarchii lidí ve společnosti, v jejímž čele stál panovník s neomezenou mocí. Slavná revoluce (*Glorious Revolution*), která se odehrála, jejímž hlavním úkolem bylo nastolení ústavní formy vlády a svobody svědomí, však vedla k jiné formulaci toryismu. Konzervatismus se vyvinul z royalismu a zapustil kořeny v Anglii během Restaurace Stuartovců (nebo jen restaurace). Royalisté podporovali absolutní monarchii a rozvíjeli teorii božského původu královské moci. Ti, ačkoli uznávali britské svobody a tradice parlamentarismu, odmítli teorii, že suverenita pochází z moci parlamentu, který na rozdíl od krále nereprezentoval celý lid, a ze svobody vyznání. Nyní je základem toryismu suverenita, zakotvená ve 3 panstvích: královská rodina,

⁸ KIRK, Russell. *Konzervativní smýšlení*.

Sněmovna lordů a Dolní sněmovna. Následné události však tuto stranu zatlačili zpět. Do popředí se dostali Whigové. Teprve v roce 1830 strana znovu získala svůj vliv v parlamentu a začala se nazývat jako dříve.

„Konzervativci raději opírají své názory o zkušenosti a realitu než o abstraktní principy, samotná tato preference přesto spočívá na konkrétním učení, v tomto případě na teorii o omezené rozumové schopnosti lidí. Konzervatismus není ani prostoduchým pragmatismem, ani holým oportunistem. Vychází z určitého souboru politických názorů na lidi, na společnost a na význam specifického souboru politických hodnot. Tak jako liberalismus a socialismus, i konzervatismus jako takový je možno oprávněně nazvat ideologií“, píše ohledně konzervatismu britský politolog Andrew Heywood.⁹

Pokusíme si udělat souhrn toho, co všechno konzervatismus je a jaké jsou jeho hlavní znaky. Mezi nejdůležitější příznaky můžeme zahrnout historii a tradici, předsudek a rozum, autoritu a moc, svobodu a rovnost, vlastnictví a náboženství a morálku.¹⁰ Historie a tradice má sloužit jako poučení do budoucna, z předsudků a rozumu má plynout prozíravost, respektovat autoritu je rozumné, důležitým je hledání rovnováhy mezi svobodou a rovností, je třeba respektovat soukromé vlastnictví, náboženství a morálka jsou brány jako základ civilizace. V této kapitole jsme se podívali na kořeny konzervatismu, avšak je nutné zdůraznit, že je to proměnlivý pojem, definice kterého se může v čase měnit.

Typy konzervatismu

Konzervatismus je pojem, který nemá jednu přesnou definici, proto je důležité se podívat na veškeré jeho aspekty. Konzervatismus můžeme rozdělit na několik typů, v rámci této kapitoly se podíváme na liberální konzervatismus, národní a tradiční konzervatismus, kulturní konzervatismus, náboženský konzervatismus a paternalistický konzervatismus.

Liberální konzervatismus předpokládá minimální zásah vlády do ekonomiky státu, zakládá se na tom, že lidé by měli mít možnost účastnit se trhu bez zásahu ze strany státu nebo vlády.¹¹ *„Liberální konzervatismus je politická ideologie kombinující konzervativní politiky s liberálními postoji, zejména v ekonomických otázkách, ale také v sociálních a etických*

⁹ HEYWOOD, Andrew. *Politické ideologie*, str. 56.

¹⁰ HANÁK, David. *České konzervativní myšlení*.

¹¹ McAnulla, S. (2012). *Liberal Conservatism: Ideological Coherence?*

*záležitostech, představující značku politického konzervatismu silně ovlivněného liberalismem“.*¹²

Národní a tradiční konzervatismus se více soustředí na národní zájmy a na zachování kulturní a etnické identity nežli konzervatismus tradiční. Avšak je nutno podotknout, že v tomto případě se nejedná o nacionalismus a o krajní pravici.¹³

Kulturní konzervatismus se snaží o zachování určité kultury a nezakládá se na hranicích států.¹⁴ V rámci tohoto typu konzervatismu mluvíme převážně o zájmech národa. Kulturní konzervativci většinou vystupují proti rozsáhlejší migraci. „*Moderní kulturní konzervatismus, který je často zaměňován se sociálním konzervatismem – který se více zabývá sociálními problémy, jako jsou potraty a tradiční manželství, do popředí debaty – se odklonil od prosté antiliberalizace společnosti, kterou Bloom zastával. Dnešní kulturní konzervativci se pevně drží tradičních způsobů myšlení i tváří v tvář monumentálním změnám. Pevně věří v tradiční hodnoty, tradiční politiku a často mají naléhavý smysl pro nacionalismus“.*¹⁵

Pod paternalistickým konzervatismem se chápe takový konzervatismus, kde výhody jsou dávány chudší části společnosti (jedná se například o nemocenskou, starobní důchod atd.) s cílem minimalizovat riziko její nespokojenosti. Tento typ ideologie souvisí například se jménem Edmunda Burkeho.¹⁶

Konzervatismus můžeme rozdělit na několik dalších typů. Jedná se o ideologii, která má mnoho hran a úhlů pohledů, je to ideologie, která se neomezuje pouze na jeden konkrétní směr. Je důležité si uvědomit, že každý z těchto typů konzervatismu má své vlastní charakteristické rysy a není vhodné je zaměňovat nebo obecně spojovat pod jeden pojem. Každý typ konzervatismu má své specifika a některé prvky se mohou navzájem překrývat. Je nutné mít na paměti, že pojem konzervatismu se může lišit nejen dle státu, ale také podle historického kontextu a kultury, v níž se vyvíjel. Proto je třeba při definování konzervatismu brát v úvahu jeho různé aspekty a pohledy, aby byla zachována jeho přesnost a význam.

¹² NORDSIECK, Wolfram. "Content". *Parties and Elections in Europe*.

¹³ MANDAL, V.C. *Slovník veřejné správy*.

¹⁴ SEATON, James. *Kulturní konzervatismus, politický liberalismus: Od kritiky ke kulturním studiím*.

¹⁵ HAWKINS, Markus. „*Cultural Conservatism*“

¹⁶ KELLER, Jan. *Dějiny klasické sociologie*.

Stranické rodiny

Politické strany můžeme rozdělit dle několika různých kategorií, nejvýznamnější rozdělení ale pochází od německého politologa Klause von Beymeho (1934–2021). Klaus von Beyme vytvořil typologii politických stran, ve které rozděluje strany do devíti rodin na základě historického vývoje.

Politolog pojmenoval této ideologické rodiny politických stran v západní Evropě takhle: liberální a radikální strany, konzervativní strany, socialistické a sociálně demokratické strany, křesťansko-demokratické strany, komunistické strany, rolnické strany, regionální a etnické strany, krajně pravicové strany a ekologické strany.¹⁷

Poprvé Klaus von Beyme požil pojem stranických rodin ve své publikaci „Parties in Western Democracies“ z roku 1982. Avšak tato teorie nevznikla náhodně, jelikož politolog navazuje na práci norských politologů a z velké části vychází z jejich teorii „štěpících linií“ (cleavages či konfliktních linií). Rokkan a Lipset rozdělují politické strany za základě několika štěpných linií: církev vs. stát, město vs. venkov, centrum vs. periferie a vlastníci vs. pracující.

	Teritoriální dimenze	Funkcionální dimenze
Národní revoluce	centrum vs. periferie	církev vs. stát
Průmyslová revoluce	město vs. venkov	vlastníci vs. pracující

Zdroj: HLOUŠEK, Vít. „Koncept Konfliktních Linií a Problematika Evropské Integrace“

*„Trendem 80. let výzkumu stranictví bylo měření ideologické rozdílnosti stran. Především jejich sbíhavý efekt, kdy se strany stále méně lišily ve svých postojích. Ideologický aspekt ve výzkumu politických stran i jejich typologií se mnoho výzkumníků však také bránilo. Typologie Klause von Beymeho se stala ikonickou a nepostradatelnou v této oblasti“.*¹⁸

Rozdělení politických stran na devět skupin nebo-li rodin je uděláno na základě dvou ideologických kritérií: na základě názvu politické strany, vzniku a také na základě toho, jak společnost určitou stranu vnímá.¹⁹ V tomto ohledu je nutno podotknout, že rozdělení se jeví být jednoznačné na první pohled, avšak tak jednoduché to není. Zrovna v tomto spočívá hlavní nevýhoda rozdělení dle Klause von Beymeho.

Jako příklad bych chtěla vzít současnou KSČM, u které se na první pohled zdá, že patří do rodiny komunistických stran. Avšak pokud se podíváme na současný program politické

¹⁷ Politický slovník. *Rodiny politických stran od Klause von Beymeho.*

¹⁸ Politický slovník. *Rodiny politických stran od Klause von Beymeho, ibid.*

¹⁹ MUDDE, Cas. *The Ideology of the Extreme Right.*

strany, na hodnoty, které propaguje, jasně vidíme, že její program již není komunistický, jelikož strana nepropaguje základní komunistické hodnoty. Nynější KSČM navazuje KSČ, která ve skutku byla komunistická, proto KSČM společnost automaticky vnímá jako komunistickou stranu. Nyní ale bychom ji mohli zařadit spíše mezi konzervativní strany.

Na tomto příkladě je jasně vidět, že „genetický původ“ strany, o kterou se Klaus von Beyme hodně opírá, může naopak být matoucí. Politické strany se v průběhu času vyvíjí, jelikož se snaží přizpůsobit danému období. Hodnoty jednotlivých stran se mění na základě kulturních, společenských a historických změn. Z toho vyplývá, že některé tradiční hodnoty, která strana propagovala u svého vzniku, můžou být zatlačené do pozadí nebo se úplně ztratí v průběhu vývoje (je to dobře vidět na uvedeném příkladu KSČM).

Koncept může být také ale velice užitečný, například v ohledu toho, že zařazení politických stran do politických rodin může být nápomocné v ohledu komparativního zkoumání dynamik stranických systémů a identifikaci strategií jednotlivých stran.²⁰ Tento typologický přístup se však setkává s kritikou, jelikož politické strany se v průběhu času mohou vyvíjet a měnit své hodnoty a program. Z toho vyplývá, že kategorie, do kterých jsou politické strany zařazovány, nemusí být vždy přesné, politické strany se můžou pohybovat mezi stranickými rodinami v průběhu času. Přestože typologie Klause von Beymeho se stala nepostradatelnou v oblasti výzkumu politických stran, je nutné mít na paměti, že rozdělení je v mnoha ohledech zjednodušením reality.

Operacionalizace pojmu konzervatismus

Konzervatismus je pojem, který nejde jednoznačně definovat. Jak již bylo zmíněno, definice tohoto pojmu se může měnit v čase a každý autor na to pohlíží jinak. Pro účely této diplomové práce je důležité proto vytvořit operacionální definici konzervatismu. Operacionalizace je proces, který převádí teoretické pojmy do pojmů měřitelných. Tímto určíme, jak budeme definované koncepty měřit.

- Hypotéza: Koalice SPOLU je heterogenní konzervativní uskupení.
- Koncept: Konzervatismus.
- Dimenze: náboženský konzervatismus, kulturní konzervatismus, paternalistický konzervatismus, politický konzervatismus.
- Nominální definice: Pod pojmem konzervatismu chápeme politický konzervatismus.

²⁰ RYBÁŘ, Marek. *Stranícke rodiny a prípad Slovenska: niekoľko teoretických poznámok*. Politologický časopis.

- Konkrétní proměnné: vztah k LGBTQ+ komunitě, vztah k interrupci, vztah k tradiční rodině, vztah k eutanázii, vztah k daním, vztah ke státu
- Operacionální definice: Za konzervativní politickou stranu považujeme takovou stranu, která má negativní vztah k LGBTQ+ komunitě, interrupci, tradiční rodině a k eutanázii, podporuje nízké daně a snaží se minimalizovat zásah státu do života občana.

Konzervativní stranická rodina

Konzervativní politika má zastoupení v každém státě Evropy, respektive Evropské unie. V některých státech konzervativci shledávají větší podporu, v některých menší. Avšak konzervativní politika je dost široký pojem a nemá přesnou definici, proto je nutno rozlišovat extrémní konzervatismus od konzervatismu běžného nebo umírněného. S konzervatismem je těsně spojen pojem „tradice“ a „tradiční hodnoty“, o které se opírá hodně politických lídrů (například tento pojem často využívá Petr Fiala v debatě ohledně registrovaného partnerství). Pojem tradičních hodnot je nejednoznačný, každá politická strana nebo politik ho definuje podle sebe, avšak je obecně bráno, že mezi tradiční hodnoty patří podpora tradiční rodiny, náboženství a morálky.

Podle konzervativních politiků tradice jsou důležité pro zachování společenského řádu, kdyžto liberalismus a změny (kulturní, společenské atd.) může společnosti škodit. Člověk je svobodný jenom v tu chvíli, když je schopen plnit a dodržovat závazky a povinnosti. Ideologie konzervatismu v zemích, kde dříve pánoval komunismus, se hodně opírala o předkomunistickou minulost, jednalo se hlavně o podporu ekonomické a politické transformace. Předkomunistická minulost nebyla ale jedinou inspirací konzervativců, hodně se také opírali o západoevropské názory, které byli spojené se současnou politikou konzervatismu a anglosaským prostředím.

Z hlediska konzervativního myšlení společnost by měla být určitou hierarchií a měl by ji někdo řídit. Nerovnost ve společnosti je považována za přirozenou a je důležitá pro společnost, zatímco společnosti a její zájmy jsou důležitější než zájmy jednotlivce. Jedinec by měl být zodpovědný vůči autoritám a státu, který by měl být silný a zajišťovat řád ve společnosti. Za jediný zdroj jistoty je považován majetek, který je brán jako součást jedince.

Pokud se budeme bavit o českém politickém prostředí, zastoupení konzervativních stran v současné době je velké, jak už na úrovni vládní, tak na úrovni krajské a obecní. V rámci této práce se zaměřím na koalici SPOLU, která se skládá z ODS, TOP 09 a KDU-ČSL.

Konzervativní názory jsou v současné České republice mají velké zastoupení v politické rovině, avšak je nutné upřesnit, o jaké konkrétní myšlenky se jedná. Tomuto aspektu se bude více věnovat praktická část dané diplomové práce.

Vývoj konzervatismu a konzervatismus v současné Evropě

V rámci této kapitoly se zaměříme na Evropské státy (na státy členy Evropské unie) a podíváme se na několik podrobných příkladů.

Konzervativní strany v Evropě nabrali na síle až po druhé světové válce a zejména pouze ve státech západní Evropy. Socialismus stále měl určitý vliv v Evropě, ale k neštěstí představitelů této ideologie konzervativní strany začali být čím dále tím více populární, což přivedlo například k tomu, že v západním Německu a dalších státech konzervativci vyhrávali volby. Nejčastěji se jednalo o křesťanskodemokratické strany. „*Po porážce fašistických režimů a vzhledem k zjevné neschopnosti socialismu rychle obnovit zničené poválečné ekonomiky se mnoho Evropanů znovu obrátilo ke konzervativní politice, která slibovala hospodářský růst i demokratické svobody. Tento obnovený konzervatismus byl nyní zcela zbaven svých starých aristokratických spolků. Místo toho kladl důraz na zvyšování životní úrovně prostřednictvím tržní ekonomiky a poskytování široké škály sociálních služeb ze strany státu*“.²¹

Konzervatismus v kontinentální Evropě šel několika směry, jedná se například o křesťanskou demokracii, agrární strany atd., strany se pohybovali na škále od liberálního centra až po extrémní pravici.

Ideologie konzervatismu v současné době ve státech Evropy má velké zastoupení. Dále se podíváme na státy, které jsou konzervativně zaměřené. Pod pojmem konzervativní stát je vzat takový stát, který klade důraz na tradice a společenský řád, také ve kterém současná vláda je považována a konzervativní (dle toho, jak sama sebe definuje, dle operacionalizace).

Kořeny konzervatismu pochází také primárně z Velké Británie.²² Británie je konstituční monarchií, avšak panovník hraje spíše symbolickou roli v politickém a společenském dění státu. Zákonodárnou moc vykonává Parlament, který se skládá ze dvou komor: Sněmovny lordů a Dolní sněmovny, avšak co se rozhodování týče, v něm hrají roli také stejně také Skotský parlament a zastupitelstva Walesu a Severního Irska. Velká Británie má za sebou velkou

²¹ Britannica. *Conservatism since the turn of the 20th century*.

²² Pozn. Velká Británie není součástí kontinentální Evropy, avšak po dlouhou dobu byla součástí Evropské unie. Z toho důvodu je zahrnutá do této práce.

konzervativní tradici, současnost ale není výjimkou. V říjnu roku 2022 se vlády ujal konzervativní kabinet Rishiho Sunaka (který převzal na sebe kabinet po odchodu Liz Trussové). Konzervativní a unionistická strana (spíše známá jako Konzervativní strana, anglicky Conservative and Unionist Party) v Británii má velkou historii, momentálně strana má největší zastoupení v Dolní sněmovně Parlamentu Velké Británie. V dnešní době Konzervativní strana nesouhlasí s nezávislosti Skotska, vystupuje proti přijetí eura a je značně euroskeptická (Velká Británie požádala o výstup z Evropské unie již v roce 2017). Tradiční konzervatismus se ve straně pomalu přeměňuje za sociální liberalismus. „*Moderní strana (jejíž členové jsou často známí jako toryové) je v podstatě koalici dvou skupin a musí vyvažovat své tradicionalistické a komunitární křídlo proti liberálnímu a individualistickému křídlu. Zažívá také vnitřní konflikt ohledně vztahů Británie s Evropskou unií. Její členství je silně závislé na vlastnictví půdy a středních třídách, ale její volební základna se občas rozšířila tak, že zahrnuje asi jednu třetinu dělnické třídy*“.²³

Jedním ze zajímavých případů je Polsko. Polsko je v současné době konzervativní stát, který má velmi specifický stranický systém. Jak už bylo zmíněno, konzervativní myšlení se hodně opírá o tradice, pokud se budeme bavit o Polsku, tak jde o specifický vztah ke společenským hodnotám, hlavně rodině a církvi. V Polsku se klade velký důraz na církev, která má značný vliv na politické dění ve státě. Katolicismus hraje velkou roli v současné politice, příkladem může posloužit zákaz interrupce neboli potratů. Zákon byl přijat v roce 2020 a setkal se s velkým odporem ze strany společnosti, převážně ženské části společnosti, jelikož přímo (a značně) zasahuje do práv žen. Současným polským prezidentem Andrzej Duda, úřad prezidenta obsadil již v roce 2015 a současně vykonává druhé prezidentské období. V současné době v Polsku vládne konzervativní strana Právo a spravedlnost (polsky Prawo i Sprawiedliwość, zkratka PiS), která vznikla v roce 2001. Strana podporuje konzervativní hodnoty a je propojená s polskou katolickou církví. Mezi nejznámější kroky této vlády patří například zákaz interrupce, snaha o boj proti registrovanému partnerství, nesouhlas s LGBTQ+ komunitou a eutanázií. Samotná strana sebe definuje takto: „*Ideologickým základem programu strany Prawo i Sprawiedliwość je respektování přirozené a nezcizitelné důstojnosti každého člověka. Ochrana této důstojnosti je hlavním závazkem a odůvodněním existence politické komunity. Tato důstojnost je podstatou těch nejzákladnějších práv občanů. Tři z těchto práv mají zvláštní význam – právo na život, právo na svobodu a právo na rovnost zakořeněné v lidské solidaritě. [...] Stát musí mít reálnou možnost potírat nežádoucí společenské jevy a nesmí připustit, aby*

²³ Britannica. *Conservative Party summary*.

*jeho orgány byly využívány vnějšími řídicími centry jednajícími ve vlastní prospěch“.*²⁴ Co se týče pohledu na ekonomiku, strana má sociálně-konzervativní pohled, vystupuje například proti omezování sociálních výdajů, prosazuje státem garantované půjčky na byty a státem hrazené vzdělání a systém zdravotnictví.

Dalším příkladem je Maďarsko. Současnou maďarskou prezidentkou je Katalin Nováková, avšak za mnohém známějšího politika můžeme považovat premiéra Viktora Orbána, který vykonává tuto funkci již potřetí. Politik se poprvé stal premiérem v roce 1998 a vykonával funkci do roku 2002. Momentálně je premiérem nepřetržitě již od roku 2010. V současné době v Maďarsku vládne strana Fidesz – Maďarská občanská unie, kde Viktor Orbán je předsedou, strana disponuje absolutní většinou v parlamentu již od roku 2010. Ideologicky strana zastává politiky národního a sociálního konzervatismu, křesťanské demokracie, bojuje proti imigraci a emigračním kvótám Evropské unie, vystupuje proti Evropské unii, jedná se o euroskeptickou stranu, můžeme stranu také zařadit mezi strany populistické. *„Orbán po volebním vítězství uvedl, že chce změnu ekonomického a politického systému. FIDESZ navrhl zjednodušit a snížit daně, ale zavést například novou bankovní daň. Nové bylo též společné zdanění rodin. Vládní strana rovněž snížila počet ministerstev, v jeden resort se třeba spojila ministerstva hospodářství a rozvoje“.*²⁵ Ve svých hodnotách Maďarsko se podobá polské scéně. Vláda vystupuje proti migraci, otevřeně vystupuje proti LGBTQ+ komunitě a jejich svobodám, ale na rozdíl od Polska politický systém a vládní strany nejsou napojené a tolik ovlivněné Maďarskou církví. Institut církve není tak významný.

Mezi další konzervativní státy můžeme zařadit také Českou republiku. V současné době vládne koalice SPOLU, kterou můžeme považovat za konzervativní (*pozn. - je nutno podotknout, že současná situace v České republice bude víc popsána v praktické části této diplomové práce*). Koalice SPOLU se skládá ze tří politických subjektů, které sebe považují za konzervativní. ODS, TOP 09 a KDU-ČSL můžeme zařadit mezi konzervativní strany, avšak každá propaguje trochu jiné myšlenky. V tomto případě nelze přesně definovat zaměření koalice, jelikož vznikla v roce 2021 před volbami do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky. Na ideologické zaměření jednotlivých stran se podíváme víc dopodrobna v praktické části této diplomové práce. *„Podobně jako jiné strany a koalice, také Spolu má v programu podporu dostupného bydlení. V případě hypoték SPOLU plánuje zajistit výhodnější sazby pro první bydlení. Změny se mají týkat také placení daní u rodin. Spolu pro ně chce zavést daňové prázdniny, pokud čerpají rodičovský příspěvek nebo mají tři a více dětí. Změny se mají týkat*

²⁴ Prawo i Sprawiedliwość. *Právo a spravedlnost: program.*

²⁵ Novinky.cz. *Fidesz - Maďarská občanská unie.*

také placení daní u rodin. Spolu pro ně chce zavést daňové prázdniny, pokud čerpají rodičovský příspěvek nebo mají tři a více dětí. Do určitého limitu by mělo být možné odečíst si z daní platby za pečovatelské služby“ – hlásí program koalice, jednotlivé body lze považovat za konzervativní.²⁶

Existují také státy, které obecně jsou brány jako liberální, nicméně z hlediska ekonomiky jsou spíše konzervativní. Jedním z takových zajímavých případů je Švédsko. Švédsko je konstituční monarchií a zároveň parlamentní demokracií. V čele švédské vlády stojí premiér, hlavou státu je král. Obecně státy Skandinávie neboli severské státy jsou společností považovány za liberální a progresivní, nicméně z hlediska ekonomiky je můžeme zařadit mezi konzervativní. Po proběhlých volbách na podzim 2022 Švédsko mění kurz a styl své politiky a začíná pomalu odcházet od politiky sociálních demokratů, které řídili zemi od roku 2014. Momentálně se u vlády nachází strana, která je naladěna více konzervativně nežli předchozí vládní strana. Například, vystupuje proti migraci a sociálnímu státu pro všechny.

Konzervatismus v současné Evropě je rozšířený, nehledě na to, že hodně států sebe reprezentuje jako liberální. V kapitole jsme se zaměřili na konzervativní státy z hlediska složení vlády a společenských hodnot. Celkově lze říci, že konzervatismus je stále poměrně vlivnou politickou ideologií v Evropě, nehledě na to, že se některé země prezentují jako liberální. Konzervativní strany jsou často součástí vládních koalic a konzervativní hodnoty jsou stále důležité ve mnoha evropských zemích.

Evropští konzervativci a reformisté

Evropští konzervativci a reformisté (ECR) je politická frakce v Evropském parlamentu, která se zakládá na konzervativní ideologii. *„Strana ECR se věnuje individuální svobodě, národní suverenitě, parlamentní demokracii, soukromému vlastnictví, omezené vládě, volnému obchodu, rodinným hodnotám a přenesení moci. Tyto hodnoty jsou základem naší politiky, včetně naší vize reformované Evropské unie“* – hlásí o sobě frakce.²⁷

Strana má také svoje Ustavující prohlášení, které se nazývá *Pražská deklarace jako ustanovující dokument Evropské konzervativní a reformistické strany propaguje následující principy:*

²⁶ KALINA, Martin. *Volební program Spolu: strany slibují dostupnější bydlení i daňovou brzdu.*

²⁷ ECR Party. *European Conservatives and Reformists (ECR) Party.*

1. Svobodné podnikání, volný a spravedlivý obchod a hospodářské soutěže, minimální regulace, snížení daní, a minimální vládu jako konečný katalyzátor pro individuální svobodu a národní prosperitu.

2. Svoboda jednotlivce, větší osobní zodpovědnost a větší demokratickou odpovědnost.

3. Čistá energie s důrazem na energetickou bezpečnost.

4. Důležitost rodiny jako základu společnosti.

5. Suverénní integrita národních států, proti federalismu EU a obnovení skutečné solidarity.

6. Podpora demokratických režimů v celé Evropě.

7. Účinná kontrola přistěhovalectví a ukončení zneužívání azylového řízení.

8. Efektivní a moderní veřejná služba a zohlednění odlišných požadavků rozvoje v rámci venkova a města.

9. Konec nadměrné byrokracie v institucích EU a závazek k vyšší transparentnosti ve využívání EU fondů a institucí EU.

10. Spravedlivé zacházení pro všechny země EU, nové i staré, velké i malé.²⁸

V současnosti Evropští konzervativci a reformisté se skládají z představitelů několika evropských zemí: Belgie (Nová vlámská aliance), Bulharsko (VMRO - Bulharské národní hnutí), Chorvatsko (Chorvatská konzervativní strana), Česko (Občanská demokratická strana), Německo (Strana rodin Německa), Řecko (Řecké řešení), Itálie (Bratři Itálie), Lotyšsko (Národní aliance), Litva (Volební akce Poláků v Litvě - Svaz křesťanských rodin), Nizozemsko (Fórum pro demokracii, Státní reformní strana), Polsko (Právo a spravedlnost, Solidární Polsko) Slovensko (Svoboda a Solidarita), Španělsko (Vox) a Švédsko (Švédští demokraté).²⁹

Politická frakce Evropských konzervativců a reformistů vznikla v roce 2009 a momentálně se aktivně reprezentuje nejenom v Evropském parlamentu, ale také v Radě Evropy, Evropském výboru regionů a Parlamentním shromáždění NATO. V současnosti je to třetí největší frakce v Evropském parlamentu.³⁰

Evropští konzervativci a reformisté chtějí přinést řadu reforem Evropské unie, zabývají se decentralizací moci a podporují ekonomickou prosperitu v Evropě. Zastupují principy otevřeného obchodu, propagují snížení daní a podporují rodiny. Frakce zastává principu tzv. Eurorealismu: „*ECR věří v eurorealismus, který odlišuje naši agendu od ostatních politických*

²⁸ ERC group. *Who we are?*

²⁹ ERC group. *ibid.*

³⁰ ECR Party. *European Conservatives and Reformists (ECR) Party.*

*skupin v Evropském parlamentu. Nehledí na každý problém a ptá se, zda to povede k další integraci EU, nebo k jejímu rozpadu. ECR se ptá, zda to pomůže lidem, které zastupujeme, v praktickém každodenním životě. Jejich ideály nejsou založeny na dogmatu, ale na zdravém rozumu, a proto chtějí Evropskou unii, která je flexibilnější, která více naslouchá lidem a respektuje přání svých členských stát“.*³¹

Vize Evropských konzervativců a reformistů zahrnuje řadu reforem Evropské unie, včetně podpory suverenity národních států, decentralizace moci a podpory ekonomické prosperity v Evropě. Evropští konzervativci a reformisté také zdůrazňují důležitost čisté energie a energetické bezpečnosti, kontroly přistěhovalectví a demokratických režimů v celé Evropě.

³¹ ECR. *What is the ECR Group?*

Analytická část

V rámci analytické části se práce bude zabývat několika kapitolami. V první řadě se podíváme na základní informace o politických stranách trojkoalice SPOLU a pokusíme se o analýzu historického vývoje politických stran. Následně se zaměříme na propojení pravicového a konzervativního postoje. V následujících kapitolách se podíváme na programová prohlášení ODS, KDU-ČSL a TOP 09 a pokusíme se o analýzu, zda jsou uvedené politické strany opravdu konzervativní dle operacionální definice (viz. teoretická část). Dále se analytická část bude věnovat analýze rozhovorů s představiteli politických stran: Marek Benda za ODS, Lukáš Otys za TOP 09 a Marian Jurečka za KDU-ČSL. V neposlední řadě kapitola bude obsahovat rozhovor s volebním manažerem Jaroslavem Poláčkem, v rámci kterého se pokusíme o shrnutí jednotlivých názorů a o nestranný pohled. Na konci analytické části se podíváme na perspektivu vývoje koalice SPOLU a pokusíme se o analýzu sjednocení politických stran.

Základní informace o politických stranách trojkoalice SPOLU

ODS

ODS neboli Občanská demokratická strana byla založena v roce 1991 a v dnešní době se prezentuje jako strana liberálně-konzervativní. Politická strana sebe označuje jako středopravicovou nebo pravicovou stranu. „*Ve svém programu proto prosazujeme svobodu jednotlivce, vládu práva a volný trh, který je nejlepším předpokladem všeobecné prosperity. Stejně tak se zasazujeme o standardní fungování liberální demokracie západního typu, odmítáme proto věčné pokusy o hledání třetích cest, kolektivistické ideologie i naivní pokusy o nepolitickou politiku. Základem naší praktické politiky je důraz na soukromé vlastnictví, nízké daně, podnikavost, solidaritu zodpovědných, snižování byrokracie, malý a bezpečný stát, ochranu soukromí, individuální zodpovědnost, zdravé veřejné finance a nezadluženou budoucnost*“.³²

ODS je jednou z nejstarších politických stran v České republice. Od té doby se politická strana potýká s řadou kontroverzí a nesrovnalostí, které mohou mít negativní dopad na důvěryhodnost a popularitu strany u voličů.³³ ODS propaguje ideologii konzervatismu, avšak několikrát v tomto ohledu představitelé strany nesplňovali závazky, které dávali voličům.

³² ODS. *O nás*.

³³ FIALA, Petr. *Projev Petra Fialy na mimořádném kongresu ODS*.

Jedním z takových incidentů bylo odhalení vztahu mezi bývalým předsedou ODS Mirkem Topolánkem a jeho milenkou.³⁴ Tento nesoulad mezi teorií a praxí, kdy ODS staví na tradičních rodinných hodnotách, ale její lídr má mimo manželství milenkou, způsobil ztrátu důvěry veřejnosti ve stranu.

Dalším příkladem je bývalý předseda ODS Petr Nečas, který byl považován za konzistentního politika, co se týče tradičních hodnot. Nicméně, v roce 2013 se stal součástí aféry, když byla jeho manželka obviněna z podplácení a zneužívání pravomoci. Tento incident také způsobil částečnou ztrátu důvěry veřejnosti v politickou stranu a vedl k Nečasově rezignaci na pozici předsedy.

V dnešní době je předsedou ODS Petr Fiala, který se snaží posílit postavení strany jako pravicového subjektu a zdůrazňuje potřebu ochrany tradičních hodnot. Jeho koncepce se může zdát zajímavá pro voliče, kteří hledají alternativu k ostatním stranám. ODS byla téměř vždy euroskeptická strana, odkazoval na to v roce 2014 i současný předseda: *„Na všechno má Brusel jednu odpověď. Když se něco nedaří, tak je to proto, že jsme ještě málo evropští. Zajímavé ale je, že co funguje na národní úrovni, v Bruselu nějak selhává. Současně ale stoupá míra iracionality. Tou trpí každý, kdo se před realitou zavře do klimatizované kanceláře a nad obrazovkou počítače spřádá plány, jak vylepšit naše životy. Nefunguje euro, aspoň tedy na jihu? No asi tam mají moc horko. Jsou vysoké ceny energií pro domácnosti a podnikatele? Tak stanovíme povinně procenta obnovitelných zdrojů, zakážeme jadernou energii, několiknásobně zdražíme energie a budeme konkurenceschopnější s ostatním světem, který na takovéto ideologické nesmysly kašle a dělá, co je pro něj výhodné. Připadá vám to logické? Mně tedy ne“.*³⁵ Zajímavé na tom je, že v dnešní době v rámci uskupení SPOLU ODS již není do takové míry euroskeptická a v rámci koalice podporuje evropskou integraci. V dnešní době se politická strana více posunula k pravicově liberálnímu směru, když se zaměřila na individuální svobodu a hospodářský liberalismus.

KDU-ČSL

Křesťanská a demokratická unie – Československá strana lidová (KDU-ČSL) je politická strana, která se snaží spojovat křesťanské a demokratické hodnoty s těmi tradičními konzervativními. Nicméně, historie strany ukazuje, že se jí vždy nedařilo najít své místo mezi ostatními politickými stranami.

³⁴ iDnes. *Topolánkova milenka porodí kluka, tipují bookmakeři.*

³⁵ FIALA, Petr. *Projev Petra Fialy na mimořádném kongresu ODS.*

Po světové válce se KDU-ČSL snažila o částečné převzetí agrární strany, což mělo za následek několik změn v programu strany, ale také ztrátu podpory u tradičních voličů. „Důležitým obdobím pro existenci lidové strany byly roky 1945–1948. V tomto období se lidová strana stala součástí Národní fronty a po volbách v roce 1946 se podílela na vládě. Národní fronta představovala popření plurality systému politických stran a účast v ní byla předmětem vnitrostranických sporů, které vedly až k vyloučení hlavních odpůrců. Ti požadovali, aby lidová strana svým programem a orientací na voliče nahradila prvorepublikovou agrární stranu, která po válce nemohla vyvíjet činnost. Nešlo pouze o spor o praktickou politiku v rámci Národní fronty, ale o hlubší ideový rozpor o program strany a jeho posunutí směrem ke konzervativní národní orientaci. Odpůrci Národní fronty v čele s Helenou Koželuhovou nebyli jediným stranickým křídlem, existovalo ještě levicově orientované (prokomunistické) křídlo, které s podporou komunistů provedlo v únoru 1948 vnitrostranický převrat, a jeho zástupce a budoucí dlouholetý předseda strany Josef Plojhar zasedl v rekonstruované Gottwaldově vládě. Důsledkem února 1948 byla devastace lidové strany. Dosavadní předseda Šrámek byl zatčen, mnoho významných členů strany emigrovalo nebo bylo zatčeno. Lidová strana nebyla sice zakázána, ale ztratila veškerou politickou autonomii“.³⁶

Dalším problémem KDU-ČSL je ztráta konzervativního křídla strany, které odešlo kvůli rozdílným názorům na směřování strany. K tomu se přidala vznikající strana TOP 09, která přitahovala tradiční konzervativní voliče a vedla ke ztrátě podpory KDU-ČSL. Část členů politické strany se odštěpila a šla do TOP 09.

Další bývalý předseda politické strany Pavel Bělobrádek se snažil obnovit kořeny strany a zdůrazňoval, že KDU-ČSL je založena na základních křesťanských a demokratických hodnotách s konzervativním postojem. Jedním z hlavních cílů Bělobrádkovy politiky (ve smyslu policy) bylo podpořit tradiční rodinné hodnoty a posílit ochranu života od početí až po přirozenou smrt. Bělobrádek rovněž zdůrazňoval význam posílení ochrany přírody a životního prostředí a podporu udržitelného rozvoje. Kromě toho se politik také snažil obnovit a posílit vztahy s církvemi a náboženskými společenstvími a podporoval zavedení etických principů do politiky a veřejného života. Bělobrádek také prosazoval posílení sociální soudržnosti a solidarity a podporoval pomoc potřebným.

Další důležitou osobností je Marek Výborný, který byl v letech 2015 až 2021 předsedou KDU-ČSL. Výborný se v rámci svého působení v politické straně zaměřoval na témata jako je obrana tradičních rodinných hodnot, podpora zemědělství a regionálního rozvoje, snižování

³⁶ LÍNEK, Lukáš a Štěpán PECHÁČEK. *Základní charakteristiky členské základny KDU-ČSL.*

daní a regulací, a také na boj proti korupci. Výborný také podporoval reformy ve zdravotnictví a vzdělávání, a zároveň zdůrazňoval důležitost ochrany životního prostředí. Na zahraničně-politické úrovni se Výborný stavěl za posílení spolupráce s Evropskou unií a NATO, a to i v rámci zahraniční pomoci.

Současný předseda strany Marian Jurečka zastává tradičních hodnot a podporuje konzervatismus ve straně. Předseda akcentuje tradiční konzervativní programová témata: *„Mezi ně patří podpora rodiny a mezigenerační solidarity, ochrana života od početí po přirozenou smrt, rozvoj regionů a aktivní pomoc občanům s konkrétními problémy, důraz na vzdělání, ekonomika založená na malých a středních podnicích, zakotvení v západních euroatlantických strukturách, ochrana ústavnosti a lepší vymahatelnost práva, boj proti zadlužení a předcházení důsledkům exekucí“*.³⁷

Politická strana se hlásí ke konzervativním hodnotám, avšak nezapadá do stranické rodiny konzervativních stran. KDU-ČSL spíše můžeme zařadit mezi křesťansko-demokratické strany. Zdůrazňuje tradiční rodinné hodnoty, ochranu lidského života, ochranu křesťanských tradic a svobodu projevu náboženských přesvědčení. Velkou roli v tom hraje také historie strany, jelikož byla založena jako spojení křesťanských a lidových stran v Československu a v té době se ovlivňovala evropskými křesťanskými demokraty.

TOP 09

TOP 09 byla založena v roce 2009 a v dnešní době se prezentuje jako strana liberálně-konzervativní. Politická strana sebe označuje jako středopravicovou nebo pravicovou stranu, stejně jako například ODS. Politická strana byla založena Karlem Schwarzenbergem a Miroslavem Kalouskem. Název strany vychází ze základních principů TOP 09: Tradice, Odpovědnost, Prosperita.

Politická strana je hodně spojená s postavou Karla Schwarzenberga. Karel Schwarzenberg je jednou z klíčových osobností TOP 09 a je silně spjat s konzervativní tradicí. Schwarzenberg se ve svém politickém působení vždy zasazoval o ochranu a zachování tradičních hodnot, jako jsou svoboda slova, náboženská a kulturní svoboda nebo právo na vlastní názor. *„Zatímco lidé jako Roman Joch tvrdí, že jejich konzervatismus je založen primárně na obraně jistých konzervativních hodnot, Schwarzenberg vidí svůj konzervatismus právě v onom uvážlivém*

³⁷ HANÁČEK, Vladimír. *KDU-ČSL chce být strana pro inteligentní konzervativce*.

přístupu. Hodnot si sice Schwarzenberg také váží a respektuje je, ovšem svůj konzervatismus nedefinoval primárně jako konzervatismus hodnot, ale zejména jako konzervatismus přístupu“.³⁸

Jedním z faktorů, které ovlivňují Schwarzenbergovu politickou a osobní identitu, je jeho původ. Politik je členem šlechtického rodu Schwarzenbergů, který má v české historii významné místo. Tento rod se dlouhodobě podílel na správě českých zemí a měl významný vliv na politiku a kulturu. Vliv a autorita politika v TOP 09 jsou velmi významné, a to především díky jeho zkušenostem, charismatu a vzdělání. Karel Schwarzenberg je známý svými proevropskými postoji a závazkem pro zachování demokratických hodnot. Postava Karla Schwarzenberga je úzce spjatá s konzervatismem v TOP 09 a že jeho politický i osobní styl jsou ovlivněny jeho původem a rodinnou tradicí. Schwarzenberg je vnímán jako klíčová postava v této straně a jeho přístup k politice je charakterizován jako konzervativní a proevropský.

Dalším předsedou politické strany byl Miroslav Kalousek. V rámci konzervativního smýšlení se politik vyznačuje obranou tradičních hodnot a institucí, jako je například rodina a církev. Prosazoval také omezení státního zásahu do ekonomiky a větší podporu soukromého podnikání a tržního hospodářství. Na druhou stranu, nelze s jistotou říct, že Miroslav Kalousek byl konzervativní politik v čistém slova smyslu. V ekonomice zastával spíše liberálního pohledu: politik je známý svými reformami veřejných financí, které zahrnovaly omezení veřejného výdajů a snižování deficitu.

Dalším předsedou politické strany byl Jiří Pospíšil. Politik dříve byl členem ODS, ze strany odešel v roce 2014. Ještě dříve byl členem strany ODA, kterou můžeme označit za liberálně-konzervativní. Politické působení Jiřího Pospíšila nebylo tak výrazné, jako u jiných předsedů, jelikož politik zastával funkci europoslance. Jeho pohledy můžeme zařadit mezi liberálně-konzervativní, kde ve kulturně-společenských otázkách zastává liberálních názorů, ale v otázkách ekonomických spíše konzervativních.

Současnou předsedkyní politické strany je Markéta Pekarová Adamová. Politiku nemůžeme jednoznačně označit na konzervativní nebo liberální, jelikož v různých odvětvích zastává různých názorů. Například ve společensko-kulturních otázkách Markéta Pekarová Adamová zastává spíše liberálních názorů (podporuje manželství pro všechny, interrupci atd.), ale v otázkách ekonomických je spíše konzervativnějšího smýšlení. V současnosti se strana zasazuje o hospodářský růst, snížení daní a administrativních překážek pro podnikání a zlepšení podmínek pro investice. V posledních letech se TOP 09 snaží prosazovat také témata, jako je ochrana životního prostředí, digitalizace a modernizace veřejné správy a boj proti korupci.

³⁸ HRUŠKA, Matouš. *Karel Schwarzenberg a omyl českého konzervatismu*.

TOP 09 je politická strana, která spojuje prvky konzervatismu a liberalismu a snaží se prosazovat zodpovědnou a prosperující společnost založenou na svobodě a tradičních hodnotách.

Pravicový a konzervativní postoj

V české politice existuje tradičně silná pravicová a konzervativní tradice, která se v různých podobách projevuje v různých politických stranách. V posledních letech se však politická scéna v České republice stala méně stabilní a mnoho politických stran se profiluje jako liberální, což může vést k oslabení konzervativních a pravicových hlasů. Je třeba zmínit, že pravicový a konzervativní postoj v politice může mít různé podoby a liší se v závislosti na specifických tématech a politických cílech jednotlivých stran.

*„Niméně nechci se zde zabývat politickým myšlením, a tak se ještě na závěr vrátím k otázce, jak aplikovat konzervatismus v české politice. Jsem přesvědčen, že krize české pravice souvisí především s tím, že jsme zapomněli na hodnoty a ideje, ze kterých konzervativní, pravicová politika vychází. Když jsem se rozhodl vstoupit do politiky a ještě jako neustraní kandidoval do poslanecké sněmovny za ODS, tak jsem za pomoci přátel z CDK zformuloval několik hodnot a principů, které pravicová politika musí respektovat. Všechny jsou konzervativní, vycházejí z konzervativních zásad a z konzervativního politického myšlení. Protože jsem předtím napsal knihu *Politika, jaká nemá být*,¹⁷ nazval jsem je *Politika, jaká má být*“ – Petr Fiala.³⁹*

V České republice se pravicové a konzervativní postoje často propojují, ačkoli existují určité rozdíly mezi těmito dvěma politickými směry. Pravicové strany obecně kladou důraz na svobodu jednotlivce a podnikání, snižování daní, omezení regulace a podporu volného trhu. Konzervativní strany na druhé straně obvykle kladou důraz tradiční hodnoty, jako je ochrana rodiny, náboženské a kulturní dědictví a bezpečnost státu.

V praxi se často stává, že pravicové strany v České republice zahrnují jak prvky ekonomického liberalismu, tak konzervativních hodnot. To je zřejmé u některých stran, jako je například ODS, která je především pravicová, ale také zdůrazňuje konzervativní hodnoty, jako je například obrana tradiční rodiny a křesťanského dědictví. Další strany, jako je například KDU-ČSL, jsou více zaměřené na konzervativní hodnoty a zahrnují také prvky ekonomického liberalismu. Můžeme z toho vyvést závěr, že v České republice se pravicové a konzervativní postoje často propojují, a to zejména v rámci některých politických stran, které zahrnují prvky obou směrů.

³⁹ ODS. *Konzervatismus jako nonkonformní postoj*.

Programová prohlášení a analýza konzervatismu TOP 09, ODS a KDU-ČSL

ODS

Programové prohlášení Občanské demokratické strany se skládá ze čtyř pilířů: 1. Poctivá práce místo sociálních dávek, 2. Svobodné podnikání a nízké daně, 3. Více svobody místo neustálých kontrol, 4. Sebevědomá země s vlastním názorem. V rámci prvního pilíře strana zastává názoru, že rodina je „nejdůležitější sociální sítí a základem pro život jednotlivce“. Tvrdí, že stát má hlavně ochraňovat lidi, kteří se ocitli v tíživé životní situaci. Mluví o omezení sociálních dávek a o potřebě ustálit a zdokonalit penzijní systém. V rámci druhého pilíře se mluví o zodpovědnosti státu vůči daňovým poplatníkům a o zdravém růstu ekonomie (klade se důraz na vyrovnaný rozpočet. „*Díky takovému jednání bude dostatek peněz na investice do dopravní infrastruktury, bezpečnosti či kvalitního školství. Poctiví podnikatelé nemohou být trestáni za neschopnost státu dobře vybírat daně*“). V rámci třetího pilíře se mluví o efektivitě úřadů, které mají být levné a vstřícné k občanům. „*Soukromí občanů nesmí stát narušovat zbytečnými nařízeními a ani jim jinak bezdůvodně komplikovat život*“). V rámci posledního, čtvrtého pilíře, se mluví převážně o zahraniční politice. „*Základem musí zůstat vyvážená „západní“ orientace na „atlantickou“ (NATO), „evropskou“ (EU) a „sousedskou“ politiku*“). Strana také klade důraz na aktivní ekonomickou diplomacii a na obranu národních zájmů.⁴⁰

Dále ve stanovách politické strany můžeme najít hlavní cíle a úkoly ODS:

1. Hlavní cíle strany:

- a. být stranou schopných, podnikavých a sebevědomých občanů, kteří dokážou převzít odpovědnost sami za sebe, za svou rodinu, za svoji obec a za stát,
- b. být stranou demokraticky utvářenou, s moderní evropskou strukturou, jejíž členové se budou aktivně podílet na každodenní práci samosprávy, státní správy, parlamentu a vlády,
- c. být stranou navazující na tradice evropské křesťanské civilizace, na humanitní a demokratické tradice první republiky a na zkušenosti současných západních demokracií,

⁴⁰ ODS. Program 4 pilíře.

- d. být stranou, která rozhodně odmítá marxistickou a leninskou ideologii ve všech jejích projevech a důsledcích a jejímž členům jsou cizí jakékoli socializující a kolektivizující tendence v ekonomice i politice,
- e. být stranou, jejíž členové budou aktivně spoluvytvářet soukromé vlastnictví a volný trh zboží, práce a myšlenek,
- f. být stranou, jejíž sociální politika nepovede k rovnosti v přerozdělování, ale k rovnosti v příležitostech k uplatnění,
- g. být stranou občanů respektujících právní řád, chránících svá práva a svobody a respektujících práva a svobody ostatních,
- h. být stranou, jejíž členové se budou aktivně podílet na rozvoji našeho životního stylu, na rozvoji kultury práce a bydlení, kultury volného času i lidských vztahů,
- i. být stranou podílející se na obrovském úkolu dospět k harmonii mezi ekonomikou a životním prostředím.

2. Hlavní úkoly strany:

- a. být nástrojem volebního úspěchu,
- b. vybírat kandidáty a pomáhat jim ve volbách,
- c. stanovovat normy a pravidla jednání tak, aby poskytovala všem členům strany úplnou, včasnou a stejnou příležitost účastnit se formulování politické linie a vedení jiných záležitostí strany, volit a být volen do všech funkcí v souladu s těmito stanovami,
- d. vzdělávat a vychovávat své členy,
- e. být dvojsměrným komunikačním kanálem mezi členy strany na straně jedné a mezi předsedou, vedením strany a parlamentními kluby na straně druhé.⁴¹

za výrazného představitele konzervatismu můžeme označit předsedu politické strany Petra Fialu: „*A máme dnes u nás ještě nějaké konzervativce? Nepochybně ano, za jednoho z nich se považuji. Jsem jak ve své teoretické práci, tedy tam, kde dávám najevo normativní postoje, konzervativní, a také jsem nepochybně podle všech rozumných kritérií, konzervativní politik. Nicméně v současné zmatenosti českého veřejného prostoru a ideové vyprázdněnosti se nebudu divit, když si někdo bude myslet, že konzervativnější než já je třeba ten, kdo hlasitěji volá po vyrovnaném státním rozpočtu. Nejasnost pojmů a absence důkladné politické debaty založené na ideových východiscích takové smutné výsledky může přinášet*“.⁴²

⁴¹ ODS. *Stanovy Občanské demokratické strany.*

⁴² ODS. *Konzervatismus jako nonkonformní postoj.*

ODS se hlásí k tradičním hodnotám a národním tradicím. Strana zdůrazňuje význam rodiny, ochranu národní kultury a historických památek. ODS podporuje hospodářský liberalismus, soustředí se na hospodářské reformy, které jsou založeny na tržním hospodářství, snížení daní a omezení vládní regulace. V otázkách bezpečnosti se ODS zasazuje o posílení bezpečnosti a ochrany hranic. Strana podporuje tvrdší postoj vůči ilegální migraci a přistěhovalectví. Mezi konzervativní prvky můžeme zařadit také například to, že ODS vystupuje proti legalizaci marihuany a eutanazii. Strana také podporuje tradiční manželství a rodinné hodnoty.

TOP 09

TOP 09 je politickou stranou, která byla založena v roce 2009. Představitelé strany často mluví o zaměření strany a označují ji za liberálně konzervativní. Ve skutečnosti uvnitř strany můžeme najít jak představitele liberálnějšího křídla (například současná předsedkyně strany Markéta Pekarová Adamová), tak představitele konzervativnějšího křídla (Tomáš Czernin, Karl Schwarzenberg, Miroslav Kalousek).

Pokud se podíváme na stránky politické strany, najdeme Hodnotové desatero, kde strana líčí sebe jako konzervativní: „*TOP 09 je konzervativní politickou stranou, jejíž ideový program vychází z evropských tradic křesťansko-judaistické kultury. Strana ctí morální hodnoty obsažené v jejím duchovním odkazu a v jejích tradicích, stejně jako individuální lidskou svobodu. Je stranou respektující a prosazující vlastenecké ideály svobody, humanismu a právního státu*“.⁴³

TOP 09 (Tradice, Odpovědnost, Prosperita) má svoje hodnoty sepsané do pěti bodů:

1. Strana vychází z tradic křesťansko-židovské evropské kultury. Je stranou konzervativní a demokratickou. Odmítá jakékoliv formy ideologií, které vedou k totalitě a nerespektování základních práv a svobod.
2. Strana prosazuje principy svobodného trhu, který je vymezen přehlednými pravidly, na jejichž dodržování dohlíží funkční instituce. Hájí společnost rovných příležitostí a podporuje sociální odpovědnost občanů i právnických osob. Odmítá jakékoliv formy diskriminace.

⁴³ TOP 09. *Hodnotové desatero TOP 09.*

3. Strana trvá na maximální odpovědnosti vůči budoucím generacím. Usiluje proto o zachování kulturního dědictví, trvalé zlepšování životního prostředí a nezvyšování veřejného dluhu.
4. Strana usiluje o to, aby ČR byla respektovaným členem EU. V zájmu občanů ČR podporuje proces, který umožní Evropské unii mít jednotný a silný hlas v globálním světě. Pečuje o zachování euroatlantických zahraničněpolitických vazeb.
5. Strana spolupracuje s Klubem starostů TOP 09, z.s.⁴⁴

Strana sebe zařazuje mezi konzervativní, avšak vykazuje také liberální prvky. Jako jeden z příkladů může posloužit vztah k LGBTQ+: politická strana podporuje stejnopohlavní páry, registrované partnerství a také vystupuje pro manželství stejnopohlavních párů. *„Pro mě je to právě ochrana vztahu - toho, že jim z pozice zákonodárce mohu umožnit něco, co považuji za samozřejmé. A hlavně si umím představit, jak by mi bylo, kdyby mně někdo zamezil uzavřít manželství a nedovolil mi zpečetit vztah, a tím ho vlastně ochránit“* – říká předsedkyně TOP 09, Markéta Pekarová Adamová.⁴⁵

Jedním z dalších témat je například otázka přijetí eura. Europoslanec za TOP 09 Luděk Niedermayer se dlouho vyjadřuje pro přijetí eura: *„Euro je jeden z klíčových projektů společné Evropy. Prohlubuje společný trh, usnadňuje konvergenci a má silnou politickou dimenzi. Naše situace je z ekonomického hlediska jasná, snad žádná z „nových zemí EU“ není tak pevně obchodně a investičně svázaná s eurozónou, což znamená, že přijetí eura by mělo velký přínos pro snížení rizika firem i občanů“* – říká europoslanec.⁴⁶ Pro přijetí eura vystupuje také řada dalších představitelů strany včetně předsedkyně Markéty Pekarové Adamové.

Dalším z témat je přístup k interrupcím. Europoslanec Luděk Niedermayer by dokonce chtěl právo na potrat ukotvit na úrovni Evropské unie: *„Ženy mají právo rozhodovat o svém vlastním těle. Zakázáním přístupu k potratům reálné interrupce nekončí, ale jsou prováděny nebezpečným a život ohrožujícím způsobem. A pro některé ženy jsou ekonomicky těžko dostupné. Je důležité zabezpečovat sexuální a reprodukční zdraví a práva žen, která zahrnují kromě metod a prostředků antikoncepce, sexuální výchovy i přístup k potratům (který samozřejmě není formou antikoncepce, ale mnohdy zcela jasným východiskem ze vzniklé, třeba život ženy ohrožující, situace)“*.⁴⁷

⁴⁴ TOP 09. Stanovy politické strany TOP 09.

⁴⁵ TOP 09. Pekarová Adamová: Nejřádnější argument je, že stejnopohlavní svazky ohrozí manželství mezi mužem a ženou.

⁴⁶ TOP 09. Niedermayer: Euro je pro Česko dobrá volba.

⁴⁷ NIEDERMAYER, Luděk. Zrušení legálního přístupu k potratům je hazard se zdravím žen.

TOP 09 dlouhodobě prosazuje hodnoty Evropské unie a trvá na členství v ní: „*Budeme se plně podílet na rozvoji EU, která je klíčem k naší dobré a stabilní budoucnosti. Budeme hrdými Evropany, kteří si uvědomují úspěch evropské integrace. Co nejrychlejší vstup do eurozóny, který posílí naši pozici v EU*“.⁴⁸

„*Bude proto naším úkolem vysvětlit veřejnosti, co je obsahem konzervativní politiky. Že to je respektování tradičních hodnot, které ale nesmí být vykládány jako brzda nezbytné modernizace. Jsou naopak její stabilizační kotvou. Jsou-li naše hodnotové principy obsaženy v modernizační systémové změně, pak máme záruku kontinuity a tedy i trvanlivosti. Bude naší historickou úlohou přesvědčit veřejnost, že konzervativní politika neznamená zpátečnictví. Že v podmínkách české společnosti to neznamená návrat do „národoveckých“ emocí Druhé republiky. Toto není akademická úvaha. Důslednost konzervativních postojů a jejich aplikace při dílčím rozhodování bude mít praktický dopad v podobě míry občanské svobody, již se v nadcházející turbulentní době podaří zachovat. V prostředí Evropské unie pak musíme prokázat české veřejnosti, že konzervatismus neznamená negaci všeho a demontáž všeho, čeho bylo dosaženo od Maastrichtu a od Lisabonu*“ – z projevu Miroslava Kalouska v roce 2011, zahrnuje do programových dokumentů TOP 09.

Některé z konzervativních prvků v politice TOP 09 zahrnují například otázky národní suverenity: TOP 09 zdůrazňuje důležitost národní suverenity a ochrany českých zájmů v rámci Evropské unie. Politická strana je konzervativní také například v otázkách kulturního dědictví, protože podporuje ochranu kulturního a historického dědictví, tradiční křesťanské hodnoty a zvyky. TOP 09 se zasadila o snížení daní a omezování státních výdajů, aby se podpořil podnikatelský sektor a hospodářský růst. V otázce bezpečnost a obrany TOP 09 klade důraz na ochranu národní bezpečnosti, posilování obrany a zvyšování bojových schopností ozbrojených sil.

KDU-ČSL

KDU-ČSL můžeme považovat za stranu, která vykazuje řadu konzervativních hodnot, avšak v tomto případě se jedná hlavně o stranu křesťansko-demokratickou (dle typologie stranických rodin).

„*KDU-ČSL musí zůstat stranou konzervativní. Měla by se však posunout od konzervatismu vycházejícího z nauky katolické církve ke konzervatismu lidovému, který je spíše intuitivním přístupem k životu u lidí, kteří vyznávají rodinné hodnoty, nepotrpí si na překotné změny, mají*

⁴⁸ TOP 09. *Evropská unie.*

vyvinutý smysl pro osobní odpovědnost a současně chtějí, aby stát byl silný v ochraně slabých a potřebných“ – z archivu z roku 2010. ⁴⁹

Křesťanská a demokratická unie – Československá strana lidová má svoje stanovky shrnuté do šesti bodů:

1. KDU-ČSL je politická strana, jež usiluje o uplatňování křesťanských a konzervativních hodnot ve společnosti a státu.
2. KDU-ČSL hájí důstojnost lidské osoby od početí do přirozené smrti a principy společného dobra, spravedlnosti, subsidiarity a solidarity. Východiska pro řešení politických problémů nachází KDU-ČSL v křesťanské sociální etice.
3. KDU-ČSL hájí rodinu jako společenství muže, ženy a dětí a považuje ji za základní podmínku života společnosti a státu. Rodina tu není pro společnost a pro stát, ale společnost a stát tu jsou pro rodinu.
4. KDU-ČSL prosazuje právní stát a parlamentní demokracii, ve které je každý člověk odpovědný za sebe a svou rodinu, spoluzodpovědný za svou obec a zemi, kde žije. KDU-ČSL klade důraz na vlastní iniciativu člověka, svobodnou názorovou diskuzi, sebeorganizaci společnosti a široké zapojení občanů do rozhodovacích procesů.
5. KDU-ČSL prosazuje sociálně tržní hospodářství. Fungování svobodného trhu je pro KDU-ČSL nemyslitelné bez pevného právního rámce a potřebného ohledu k těm, kdo zůstávají na okraji společnosti.
6. KDU-ČSL podporuje evropskou spolupráci založenou na židovsko-křesťanských hodnotách a principu subsidiarity. ⁵⁰

Konzervatismus KDU-ČSL se nejvíc liší od zbývajících dvou stran, TOP 09 a ODS. Politická strana zastává spíše tzv. tradičních hodnot, hlásí se k podpoře tradiční rodiny a ke kořenům křesťanské demokracie. Strana vychází s hodnot křesťanské demokracie a křesťanského humanismu: *„Východiskem této politiky je respektování svobody jednotlivce, důraz na zodpovědnost, která je s jeho svobodným jednáním spojena, úsilí o demokratizaci a humanizaci společnosti, péče o její všestranný kulturní a duchovní rozvoj, obnova vlastnických a tržních vztahů zahrnujících i nezbytná sociální a ekologická hlediska v ekonomice, snaha*

⁴⁹ KDU-ČSL. *Od katolického konzervatismu k lidovému* [online]. 2010 [cit. 2023-04-05]. Dostupné z: <https://www.kdu.cz/aktualne/archiv/2010/od-katolickeho-konzervatismu-k-lidovemu>

⁵⁰ KDU-ČSL. *Stanovy*.

*vybudovat právní stát zaručující osobní bezpečnost a rovná práva všem jeho občanům a tvořící organickou a svébytnou součást světového společenství národů a států“.*⁵¹

Definovat křesťansko-demokratickou tradici a její hodnoty je poněkud obtížné, jelikož se hodně měnily v průběhu času. Avšak hlavním pro KDU-ČSL je obhajoba tradic a touha uchovat zavedené zvyky a instituce. Rodinu politická strana vnímá jako důležitou společenskou instituci, náboženství nejen jako duchovní jev, ale i jako důležitý „sociální tmel“ společnosti.

KDU-ČSL vnímá rodinu jako nejdůležitější institut ve státě a jednu z podmínek pro zdravou společnost. Rodina je celek, do které stát nemá právo zasahovat. Rodina, která je stabilní, pro politickou stranu je jeden z hlavních klíčů pro prosperitu ve společnosti. Stát podle KDU-ČSL má povinnost zajistit prosperitu rodinám, proto se dlouhodobě hlásí k podpoře rodin. Konzervatismus v KDU-ČSL je těsně spojen s náboženskými kořeny této strany a je zaměřen na podporu křesťanských hodnot a etických principů. Dalším důležitým prvkem konzervatismu v politické straně je důraz na občanskou odpovědnost a morální zodpovědnost. KDU-ČSL se zasazuje o zvýšení zodpovědnosti jednotlivců a snížení závislosti na státu. V otázkách zahraniční politiky se KDU-ČSL staví za zachování vztahů s Evropskou unií a NATO. Zároveň se však vyslovují proti nadměrné centralizaci a podporují subsidiaritu České republiky.

Analýza rozhovorů

V rámci další kapitoly se budeme věnovat analýze rozhovorů s představiteli jednotlivých politických stran, ze kterých se skládá koalice SPOLU. Výběr respondentů probíhal na základě úsudku výzkumníka. Cílem těchto rozhovorů je vytvořit celostní obrázek názorů z každé strany. Rozhovory probíhaly individuálně, opírali se o několik hlavních otázek, následně každý rozhovor probíhal volnou formou. První nejdůležitější otázkou bylo, jestli představitel politické strany (ODS, KDU-ČSL nebo TOP 09) v dobu jednání o koaliční smlouvě vystupoval pro nebo proti. Dále byla potřeba zjistit, z jakého důvodu respondent měl určitý názor na vstup do společné koalice a následně, jaký má respondent názor na současnou koalici: jestli mu spolupráce přijde jako fungující a bezproblémová nebo naopak a z jakého důvodu. Další otázkou bylo, jak respondent hodnotí hodnotové průsečíky ve stranách a jak hodnotí schody nebo rozdíly v politické agendě (z hlediska policy). Následně jsme se podívali na to, jak představitel každé strany popisuje konzervatismus a jestli bere stranu, ve které je, za konzervativní, a z jakého

⁵¹ KDU-ČSL. *Sametová revoluce a porevoluční Československo.*

důvodu. Další otázkou pro respondenty bylo, jaké známky konzervatismu vykazuje strana, představitelem které je a jak respondent vidí budoucnost koalice SPOLU: například, jak nahlíží na koalici v jiných volbách (krajské, obecní), a jestli si myslí, že ODS, KDU-ČSL a TOP 09 by se v budoucnu mohly spojit do jedné politické strany. V neposlední řadě se jednalo také o to, z jakého důvodu respondent původně vstupoval do příslušné politické strany. Mezi další otázky patřilo, jak respondent hodnotí ideologické průsečíky politických stran: jak vnímá schody a rozdíly z hlediska ideologie konzervatismu.

Analýza rozhovoru s Lukášem Otysem (TOP 09)

Jako respondent za politickou stranu TOP 09 byl zvolen Lukáš Otyse. Lukáš Otyse je členem politické strany již od roku 2012. Od roku 2015 je předsedou krajské organizace strany v Karlovarském kraji. V letech 2015 až 2017 byl členem předsednictva strany a v listopadu 2019 byl zvolen místopředsedou TOP 09. Post zastával do listopadu 2021.

Lukáš Otyse byl pro vznik koalice SPOLU, u zrodu koalice zastával ještě funkci místopředsedy: „*Mělo to synergický efekt ve smyslu, že sečtení podpory tři stran není jedna plus jedna plus jedna jsou tři, ale rovná se čtyři, to byl první důvod. Viděl jsem v tom pragmatický efekt, že budeme mít větší sílu, a že v tom, co děláme, pokud půjdeme spolu, to vše bude mít větší efekt*“.⁵² Jedním z dalších důvodů byl také boj proti vládě Andreje Babiše, jelikož samostatně ani jedna ze tří stran by ho podle respondenta nemohla porazit. „*Zároveň mnoho bodů v programech nebo v ideologii mají tři strany velmi podobné, ne-li stejné, je vlastně svým způsobem nesmysl, že se tříští*“.⁵³ Podle slov Lukáše Otyse koalice zjednodušila voličům rozhodování. Myslí si, že hodně voličů rozhoduje tak, že preferuje hlasovat pro stranu, která dle průzkumu má více preferencí (pokud rozhoduje mezi ideologicky podobnými stranami). Myslí si, že volič pak hlasuje s pocitem, že jeho hlas nepropadne: „*Pokud volič rozhoduje u strany, která má 5-6 %, a neví, jestli se dostane do sněmovny, tak často si řekne, že jeho hlas může propadnout, tak to radši dá někomu silnějším. Z toho důvodu se nám podařilo dosáhnout výsledku, protože bych řekl, že drtivá většina lidí, která volila někoho z těch tři stran, tak šla k volbám. Kdybychom byli rozděleny, tak by se to nestalo*“.⁵⁴

S názorem, že ODS hodila TOP 09 a KDU-ČSL „záchranný člun“ nesouhlasí: „*V politice nevěřím na to, že by se házeli záchranné kruhy, proto, aby se zachránil konkurent, protože*

⁵² Z rozhovoru s Lukášem Otysem ze dne 7.3.2023.

⁵³ Z rozhovoru s Lukášem Otysem, ibid.

⁵⁴ Z rozhovoru s Lukášem Otysem, ibid.

*konkurence ODS není ANO, není KSČM, konkurence ODS je KDU-ČSL, TOP 09 a STAN. Je to pragmatický svazek. TOP 09 by se třeba nedostala do sněmovny, ale ODS by neměla premiéra, my jsme si pomohli všichni navzájem“.*⁵⁵ Myslí si, že je to logické rozhodnutí pro to, aby tři strany přežili.

Přestože TOP 09 v Hodnotovém Desateru sebe hodnotí jako konzervativní stranu, Lukáš Otyse to tak nevnímá. Odkazuje na to, že Hodnotové Desatero se psalo v době vzniku strany v roce 2009: *„Od nástupu pana Pospíšila a následně Pekarové-Adamové se spíše překláníme k liberalismu“.*⁵⁶ Jako liberální témata v TOP 09 vnímá například manželství pro všechny, Green Deal, otázku přijetí eura a evropskou integraci. Jako konzervativní témata vnímá otázku rozpočtové odpovědnosti a vyrovnání strukturálního deficitu. Co se týče KDU-ČSL, politickou stranu vnímá jako konzervativní. Hlavním znakem pro Lukáše Otyse je zakotvení pojmu manželství jako svazku muže a ženy v Ústavě České republiky. V ODS mezi konzervativní témata zařazuje například správu rozpočtové odpovědnosti, zčásti přístup k životnímu prostředí a v otázkách energetiky. *„Koalice SPOLU... už není vlastně taková konzervativní parta“.*⁵⁷

Koalici SPOLU vnímá jako fungující, z důvodů například toho, že pokud v koalici vznikají spory, nevychází povětšinou na veřejnost. Hlavní rozpory vnímá spíše mezi KDU-ČSL a ODS a TOP 09 dohromady: *„Řešil se teď například zákoník práce, protože chceme, aby podnikání a obsahovalo co nejméně byrokracie. Návrh na novelu zákoníku práce, který přinesl Jurečka, zpříšňuje dohody o provedení práce a nutí zaměstnavatele, aby je evidovali a zároveň mluví o dovolených, což mně přijde jako nesmysl. Tomu podnikateli, který zaměstnává lidi na dohodu, vznikne další administrativní povinnost. My proti tomu naopak bojujeme“.*⁵⁸

Jako otázky, které by mohli třístit koalici SPOLU, se často uvádí například manželství pro všechny, otázka přijetí eura a evropská integrace a eutanázie. Dle Lukáše Otyse to tak není: *„Manželství pro všechny... na tom je dohoda, že každý bude hlasovat podle svého nejlepšího vědomí a svědomí, tudíž se na to nebude dělat koaliční dohoda. Euro? ODS například přišla s tím, že podnikatelé můžou vést svoje účty v eurech a vést svoje účetnictví vůči finančnímu úřadu v eurech. Stejně jsme se zavázali pro přijetí eura vstupem do Evropské unie, jenže zatím Česká republika nesplňuje konvergenční kritéria (cenová stabilita, zdravé a udržitelné veřejné finance, stabilita směnného kurzu a dlouhodobé úrokové sazby). To téma je samo o sobě nesmysl. Shoda na tom tématu sice není, ale ty spory jsou nesmysl“.*⁵⁹

⁵⁵ Z rozhovoru s Lukášem Otysem ze dne 7.3.2023.

⁵⁶ Z rozhovoru s Lukášem Otysem, ibid.

⁵⁷ Z rozhovoru s Lukášem Otysem, ibid.

⁵⁸ Z rozhovoru s Lukášem Otysem, ibid.

⁵⁹ Z rozhovoru s Lukášem Otysem, ibid.

Spolupráci na krajské a senátní úrovni Lukáš Otys vnímá jako velmi pravděpodobnou a prospěšnou pro politické strany. Komunální úroveň vnímá jako složitější, jelikož Česká republika má hodně malých obcí, kde se lidé znají osobně. Ve větších městech ale vytvoření koalice vnímá jako reálnou, koalici tak může tvořit například jenom dvojice ze tří stran. Evropské volby vnímá jako velkou otázku, jelikož na úrovni Evropského parlamentu se strany nachází v jiných frakcích.

Spojení politických Lukáš Otys stran vnímá jako reálné, ale netvrdí, že je to pravděpodobné. Podle jeho slov je lepší, když se zachová koalice SPOLU, ve které bude vedení tři stran: *„Je to mnohém snazší než to na sílu spojovat. Každá strana má svoje ambice a sjednocením by mohli zaniknout. Reálnější, než všichni tři dohromady vnímám spojení TOP 09 a ODS. Viděl bych to v horizontu pěti let. Záležet bude na tom, jestli nevzniknou nové pravicové strany, to by to mohlo urychlit. Ale to nebude sloučení, to bude požírání TOP 09 ODSkou“*.⁶⁰

Analýza rozhovoru s Markem Bendou (ODS)

Jako respondentka za politickou stranu ODS jsem si zvolila Marka Bendu. Marek Benda je předseda poslaneckého klubu ODS (2012-2013, dále od roku 2021) a poslanec za ODS od roku 1993 (výjimkou jsou roky 2002-2004). Před ODS Marek Benda byl členem KDS, byla to politická strana, která se orientovala se pravicově a konzervativně a stála na křesťanských základech. Poslanec působí v Poslanecké sněmovně Parlamentu České republiky téměř 30 let a má za sebou řadu předložených novel zákonů a pozměňovacích návrhů. Marek Benda je nejdéle působící poslanec v dolní komoře Parlamentu: *„Ani v nové sněmovně nebude chybět občanský demokrat Marek Benda. Zasedal už v porevoluční České národní radě, od té doby je s výjimkou dvou let poslancem nepřetržitě. Je tak nejdéle sloužícím členem dolní parlamentní komory. Za sebou má už deset volebních období“*⁶¹.

Marka Bendu můžeme označit za profesionálního politika, jelikož se politice věnuje celý svůj dospělý život. Jeho politické působení začalo ještě v KDS, tuto stranu založil otec Marka Bendy Václav Benda. Dle slov pana poslance sloučení s ODS dávalo tehdy větší smysl i přestože strana nebyla tak křesťansky zaměřena, jako KDS. *„Právě díky ODS jsme tak stabilní zemí a nikdy u nás nezvítězili extrémisti“*.⁶²

Marek Benda, dle svých slov, je velkým konzervativcem. V době vzniku koalice byl pro a už několik let předtím sepsal článek, že je potřeba spojit síly a bojovat proti politice Andreje

⁶⁰ Z rozhovoru s Lukášem Otysem, ze dne 7.3.2023.

⁶¹ HOSENSEIDLOVÁ Petra. *Matador Benda zasedne ve sněmovně pojednácté. Je nejdéle sloužícím poslancem.*

⁶² JANSOVÁ, Jana. *Marek Benda: Politika je velmi nevděčné řemeslo.*

Babiše a Miloše Zemana. Jako inspiraci uvádí knihu Ivana Šimka, slovenského politika křesťansko-demokratického hnutí, vzpomínky na roky 96-97, kde se popisuje, jak se tehdy museli spojit všichni, aby dokázalo zastavit Mečiarismus. „*Ve stejné logice jsem si říkal, že se musíme spojit i tady všichni, zapomenout na rozdíly, které nás oddělují, a spojit tady středo-pravicové síly, které by mohly v české politice představovat nějakou protiváhu v tu chvíli vlastně neotršitelného Babišismu nebo Zemanismu*“. ⁶³

Zajímavým faktem je, že (dle slov poslance) nejlogičtějším spojením by byla koalice s hnutím Starostů a nezávislých neboli STAN. Nakonec ale dle poslance Marka Bendy ve hnutí STAN převažovalo „středočeské Rakušanovo křídlo“, které bylo bráno za liberálnější, kdyžto „jihomoravské Gazdíkovo“ šlo do pozadí. Proto nakonec koaliční spolupráce byla uzavřena s TOP 09 a KDU-ČSL, a měla představovat konzervativní křídlo české politiky.

Jako hlavní z důvodů vytvoření koalice poslanec Marek Benda uvádí snahu porazit oligarchismus Andreje Babiše, je to také jeden z hlavních důvodů, proč politické strany dokázali překonat neshody v určitých programových bodech. „*Jsem v situaci, kdy je potřeba na některé dílčí rozdíly zapomenout nebo je přehlédnout, protože tady vidíme větší nebezpečí. Položili jsme otázku, jestli t nebezpečí je dostatečně velké nebo ne. Vzhledem k tomu, že velká část společnosti ho pokládala za dostatečně velké, i ten tlak, který na nás byl vyvíjen po roce 2017, nás přijmul k tomu, abychom do toho (formování koalice-poznámka autora) šli*“. ⁶⁴

Dle slov poslance překonání ideologických rozdílů nebylo tak snadné. Po oznámení vedením strany o tom, že bude podepsána koaliční spolupráce, uvnitř ODS to vyvolalo „*poměrně značná napětí, zejména v mé pražské organizaci*“. ⁶⁵

„*Koalice funguje až překvapivě dobře*“ – vyjadřuje se poslanec Marek Benda k současnému chodu koalice. Tvrdí, že ODS, TOP 09 a KDU-ČSL dokážou spolu vycházet v otázkách, ve kterých se jednoznačně neshodnou. Podotýká, že to není jenom věc koalice. V samotných politických stranách (mluví se hlavně o ODS) jsou se též dá najít značné ideologické neshody. „*ODS je strana, ve které dokážou žít jak Benda, tak Zahradil, takže si myslím, že na rozdílné pohledy na určité otázky jsme si zvyklí*“ – tvrdí poslanec. ⁶⁶ Rozpory prý dle slov poslance existují spíše mezi koalicí Pirátů a Starostů a koalicí SPOLU, nežli uvnitř samotné koalice.

⁶³ Z rozhovoru s Markem Bendou ze dne 14.2.2023.

⁶⁴ Z rozhovoru s Markem Bendou, ibid.

⁶⁵ Z rozhovoru s Markem Bendou, ibid.

⁶⁶ Z rozhovoru s Markem Bendou, ibid.

V teoretické části této diplomové práce bylo řečeno, že neexistuje jedna definice konzervatismu. Stejně tak ODS, TOP 09 a KDU-ČSL můžeme sice považovat za konzervativní strany, avšak každá z nich je konzervativní trochu jinak. V předchozích kapitolách se tato diplomová práce věnovala analýze konzervatismu jednotlivých stran. Dále se práce bude věnovat spíše subjektivnímu pohledu na konzervatismus jednotlivých stran.

Dle slov poslance Marka Bendy TOP 09 není konzervativní stranou, tvrdí, že „*topacký konzervatismus je umělý*“. Bývalého předsedu Miroslava Kalouska označuje jenom za pragmatika nežli za konzervativce. Jako jedné opravdového představitele konzervatismu vnímá kníže Karla Schwarzenberga, i tak spíše z jeho historické tradice. V poslední době by ho poslanec označil spíše jako nazelenalého liberála. „*Já jsem nikdy žádné výrazné konzervativní křídlo topky nevnímal*“ – tvrdí poslanec.⁶⁷

Mezi třemi stranami pánují rozdíly a neshody, avšak prý v rámci koalice otázky podobného rázu nejsou překážkou ve spolupráci. Jsou to typicky otázky například náhledu na Evropskou unii, euro, registrované partnerství, manželství stejnopohlavních párů atd. Dle slov poslance Marka Bendy se hlavní rozdíly spočívají v tzv. otázkách víru a mravu, jsou to otázky, na kterých se občas neshodnou lidé i v rámci jedné politické strany. V rámci koalice tak neexistuje jednotná domluva, každá strana pak hlasuje sama za sebe nebo každý poslanec hlasuje sám za sebe (typicky například u několikrát předloženého zákonu o manželství stejnopohlavních párů). „*Takových otázek není mnoho. Jsou věci, u kterých prostě musíte dosáhnout jednoty: třeba otázky důvěry vládě, státního rozpočtu nebo daní. Ale u některých kulturně-etických otázkách se respektuje, že názory dokonce i v rámci jedné strany, tím spíše uvnitř nějaké koalice, jsou odlišné a nemusí to vést k tomu, aby to tu stranu nebo koalici rozbíjelo*“ – komentuje ideologické rozdíly uvnitř koalice SPOLU poslanec Marek Benda.

Nehledě na to strany mají řadu ideologických průsečíků, ODS, TOP 09 a KDU-ČSL se dokážou shodnout ve většině otázek. Dle slov poslance Bendy zásadní body v době vzniku koalice byly otázky státního rozpočtu, sociální otázky, otázky týkající se EU a NATO. „*Všichni jsme součástí českého národa, jsme součástí západního světa, EU a NATO, staráme se o svět, jaký nám byl dán, abychom ho dokázali předat svým dětem a věříme, že společnost je složena z jedinců, které jsou strůjci svého vlastního štěstí a my jim do toho příliš nezasahujeme, pomáháme jenom těm, kteří jsou nějakým způsobem handicapováni*“.⁶⁸

Další otázka se týkala spolupráci v následujících volbách – senátních, krajských a komunálních (*následující volby jsou jakékoliv další volby, časový úsek nebyl zmíněn – pozn.*).

⁶⁷ Z rozhovoru s Markem Bendou ze dne 14.2.2023.

⁶⁸ Z rozhovoru s Markem Bendou, ibid.

V tomto ohledu záleží na typu voleb a na oblasti, ve které se volí. Typicky KDU-ČSL má největší podporu na jižní Moravě, kdyžto TOP 09 je často brána jako „pražská strana“, jelikož má největší voličskou základnu v Praze a ve Středočeském kraji. V posledních komunálních volbách spolupráce mezi ODS, TOP 09 a KDU-ČSL byla jasně vidět, například v Praze ve většině městských částí tyto subjekty ve volbách spolupracovali (občas to byla například jenom spolupráce ODS a TOP 09 atd.). *„Myslím si, že to samé bude probíhat teď za rok a čtvrt' na územní celé České republiky v krajských volbách, já bych odhadoval, že ve třetině až polovině krajů by mohla být nějaká koalice SPOLU. V současnosti vidíme, že ten efekt nějaké společné kandidátky funguje, přináší to evidentně hlasy navíc. V těch velkých volbách jsme měli evidentně hlasy navíc, než bychom měli každý zvlášť“* – komentuje situaci poslanec.

Marek Benda vnímá ODS jako liberálně-konzervativní stranu: *„My jsme vždycky byli konzervativní v kulturně-společenských otázkách, ale liberální například v otázkách ekonomických, tržních, získání svého vlastního štěstí ve světě“*.⁶⁹

TOP 09 vnímá jako stranu, která je konzervativní v otázkách veřejného rozpočtu, hospodářské zodpovědnosti, ale liberální v otázkách společenských: klade důraz na welfare zvířat, manželství pro všechny. Hodnotově poslanec vnímá TOP 09 jako liberální subjekt.

KDU-ČSL je strana, která vychází z tradic křesťanství a má stoletou historii. Klade tedy velký důraz na křesťanství jako na součást života, na rodinu ve tzv. tradičním slova smyslu (svazek muže a ženy).

Poslanec Marek Benda považuje volby do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky za úspěšné. *„TOPka měla v roce 2017 šest poslanců, teď má dvojnásobek. Lidovci měli deset poslanců, teď mají dvacet dva. ODSka měla dvacet pět poslanců, teď má třicet tři. Z tohoto hlediska, oba dva menší subjekty se polepšili mnohém více, než se polepšila ODS“*. Poslanec si nemyslí, že ODS hodila TOP 09 a KDU-ČSL pomocnou ruku, zastává názoru, že bez těchto subjektů by ODS samotná volby nevyhrála.

Poslední otázkou bylo, jestli si poslanec myslí, že by tyto tři politické strany mohli spojit do strany jedné. *„Já toto pokládám za velmi pravděpodobné v případě TOP 09. Teď nevím, jestli je to horizont tři let, pěti, deseti – to nechci urychlovat. Obráceně si myslím, že je to téměř vyloučeno s KDU-ČSL. Protože je to stoletý subjekt, který může dlouho fungovat, nemyslím si, že by z jedné nebo druhé strany byla jakákoliv vůle po nějakém sloučení, je to příliš tradiční“*.⁷⁰

⁶⁹ Z rozhovoru s Markem Bendou ze dne 14.2.2023

⁷⁰ Z rozhovoru s Markem Bendou, ibid.

Analýza rozhovoru s Marianem Jurečkou (KDU-ČSL)

Jako respondenta za politickou stranu KDU-ČSL byl zvolen předseda strany Mariana Jurečku. Je to současný místopředseda vlády České republiky a ministr práce a sociálních věcí, v letech 2014 až 2017 ministr zemědělství České republiky, od listopadu 2022 pověřený ministr životního prostředí ČR a od prosince 2021 do ledna 2022 pověřený ministr zemědělství. Marian Jurečka vstoupil do politické strany v roce 1999, v období 2011-2019 byl prvním místopředsedou strany, od roku 2020 vykonává funkci předsedy KDU-ČSL. Je to poslanec pro oblast národohospodářské a zemědělské politiky, obnovitelné zdroje a energetiku.

Mariana Jurečku můžeme zařadit mezi politiky s konzervativními názory. Především v tomto ohledu můžeme argumentovat názorem poslance na manželství stejnopohlavních párů: *„O to, že si neumím představit, že bychom šli do vlády, která by měla ambici dát si do programového prohlášení manželství pro všechny. Vím, že kolegové z druhé koalice Pirátů a STAN to vnímají jako určité téma, a chtěl jsem jasně říct, že KDU-ČSL je strana hodnotová, neřešíme jen ekonomická témata, ale i principiální témata, a v této věci si neumím představit, že by vládní koalice udělala úpravu manželství pro všechny. Umím si představit, a to už jsem také říkal, že budeme vést debatu o úpravách registrovaného partnerství, o tom, jak rozšířit jeho možnosti. Umím si představit debatu o tom, že by budoucí koalice toto prosadila. Mluvil jsem o tom, že bych chtěl nalézt dohodu, nemluvil jsem o žádném ultimátu“.*⁷¹

V první řadě jsme se pane ministra zeptali, jestli byl pro nebo proti vzniku koalice a z jakého důvodu. Marian Jurečka na tuto otázku odpověděl kladně, ale zmínil, že měl obavy a byl velmi opatrný vzhledem k neúspěšné koalici KDU-ČSL s hnutím STAN. *„Věděl jsem, jak je strašně nebezpečné, když zvednete očekávání lidí, že se něco takového podaří, a následně se to nepodaří, tak pak to ty strany vzájemně poškodí, takže proto jsem byl velmi opatrný a rezervovaný, ale vnímal jsem zároveň nutnost a důležitost o tom jednat a zkusit se dohodnout“* – říká Marian Jurečka. Zmiňuje také, že jedním z důvodů k obavám byl starší volební zákon, který se týkal koalic: *do roku 2021 byla v České republice používána aditivní klauzule. Strana nebo hnutí musely získat alespoň 5 % hlasů pro vstup do skrutinia, koalice dvou stran musely získat 10 %, tři stran 15 % a čtyř a více stran 20 % hlasů. Aditivní klauzuli zrušil svým nálezem Pl. ÚS 44/17 Ústavní soud.*⁷²

Jedním z hlavních důvodů podle předsedy strany byla nutnost porazit vládu Andreje Babiše a jeho oligarchismus. Jedním z cílů bylo dostat hnutí ANO. A SPD do opozice, takže koalice již

⁷¹ SVOBODOVÁ, Ivana. *S šéfem lidovců o principech a ultimátech, která prý nedává.*

⁷² Poslanecká Sněmovna Parlamentu ČR. *Volební klauzule.*

předem myslela na to, jak a s kým by se dalo vytvořit vládní koalici. Marian Jurečka jako důvod vzniku koalice SPOLU uvádí nabídku kvalitní alternativy pro voliče, která by mohla mít šanci uspět. „*Primární cíl byl uspět ve volbách tak, ať můžeme mít premiéra a logicky vytvořit tu koalici na vládní úrovni s koalicí PirStan. To pro nás byla opravdu základní priorita, ať už nepokračuje vláda ANO a SPD. Chtěli jsme skutečně dělat něco pro Českou republiku, a ne populistickou politiku*“ – říká Marian Jurečka.⁷³

Současný chod koalice Marianu Jurečkovi přijde jako fungující a říká, že spolupráce funguje velmi dobře. „*Já mám zkušenost ze vlády Bohuslava Sobotky, kde jsem zažil za ty čtyři roky koalici tři stran, a musím říct, že tato spolupráce (v koalici SPOLU) je neporovnatelná. Funguje nám to jak po lidské stránce, tak i po stránce politické*“ – komentuje situaci pan ministr.⁷⁴ V případě určitých neshod dle slov pana ministra se strany vždy snaží dohodnout tak, aby to neohrožovalo koalici SPOLU a také stabilitu vládní koalice. Jedním z důležitých faktorů, který tomu napomáhá je to, že poslanci se dobře znali a spolupracovali z doby předchozí vlády z opozičních lavic. Hraje v tom roli například také složení lidí: například Petr Fiala, který je o generaci starší nežli ostatní předsedové, dle slov Mariana Jurečky se tímto velmi dobře doplňují.

Existují však témata, na kterých se strany nemůžou shodnout. Jedná se například o přístup k euru, pohled na otázku zdanění (KDU-ČSL prosazuje progresivní zdanění fyzických osob, kdyžto ODS tuto myšlenku odmítá), pohled na životní prostředí („*My jsme dneska velmi progresivní v oblasti ochrany klimatu, podpory rozvoje obnovitelných zdrojů, komunitní energetiky apod., kdyžto ODS je v tomto stranou, která toto téma například nevidí tak, jak ho vidíme my*“, komentuje Marian Jurečka).

Ve volbách do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky posílila každá ze třech stran koalice SPOLU. Dle některých průzkumů se KDU-ČSL pohybovala na hranici 5 procent, kdyby šla do voleb samostatně. Marian Jurečka avšak nesouhlasí s názorem, že by ODS straně hodila pomocnou ruku: „*Bez nás a bez TOP 09 ODS nikdy nemá šanci mít premiéra. Spolupráce byla výhodná pro všechny tři strany, a hlavně pro naši zemi*“.⁷⁵

KDU-ČSL dle slov předsedy je konzervativní v tom, jak nahlíží na základní pilíře života. Jedná se například o pohled na ochranu života, o péči a ochranu rodiny, pohled na manželství jako na svazek muže a ženy, pohled na životní prostředí a na jeho ochranu. „*TOP 09 je konzervativnější v otázkách správy daní, financí... Myslím si, že naše pohledy a aplikace toho*

⁷³ Z rozhovoru s Marianem Jurečkou ze dne 24.2.2023.

⁷⁴ Z rozhovoru s Marianem Jurečkou, ibid.

⁷⁵ Z rozhovoru s Marianem Jurečkou, ibid.

*konzervatismu se dobře doplňují“.*⁷⁶ Různorodé pohledy na otázky tohoto typu se v koalici řeší tak, že zodpovědnost je ponechána na poslancích, v těchto případech každý poslanec hlasuje dle svého vlastního uvažování.

Co se týče budoucích krajských a komunálních voleb, strana je otevřena koaliční spolupráci, ukázalo se například i v předchozích komunálních volbách. Může se jednat například o necelou koalici, ale o koalici dvou ze tří stran: „*Ukázalo se, že to funguje. Funguje to ve větších nebo středně-velkých městech. V budoucnu je určitě prostor na to, aby se to opakovalo*“ – komentuje situaci Marian Jurečka.⁷⁷

V otázce spojení těchto stran do strany jedné Marian Jurečka jednoznačně říká, že toto nevidí jako pravděpodobný scénář. „*K debatě je nějaká úvaha nad dlouhodobou strategickou spolupráci. Pokud se ukáže, že tento půdorys je přínosný pro tuto zemi a pro tři strany, koaliční smlouvu můžeme prodloužit na delší dobu. O tom se zatím žádné debaty nevedli. Nicméně často zaznívá, že tady je dlouho poptávka po něčem, co je v Německu, jako spolupráce CDU a CSU. V rámci naší země by to šlo vytvořit na základě koalice SPOLU“.*⁷⁸ Nicméně, dle Mariana Jurečky existuje šance, že ODS by se mohla spojit s TOP 09, ale v případě KDU-ČSL tuto myšlenku jednoznačně odmítá.

Analýza rozhovoru s Jaroslavem Poláčkem

Pro účely této práce jsem rozhodla udělat další rozhovor s Jaroslavem Poláčkem. Jaroslav Poláček je volební manažer a desítky let se podílí na kampaních: senátních, parlamentních, prezidentských, komunálních a krajských. Rozhovor byl zaměřen na vnější analýzu koalice SPOLU.

Jako hlavní problémová témata v koalici Jaroslav Poláček vnímá rozdíly v otázkách evropské integrace, zelené politiky a některých kulturně společenských otázkách. Avšak v těchto třech stranách pánuje většinová shoda na programech, to jsou strany, které jsou hodnotově velmi podobné. „*Myslím si, že všechny strany museli překonat různé problémy, o kterých se museli bavit hodně let. ODS by ale nikdy neměla premiéra, kdyby šla samostatně. Nevnímám to tak, že ODS hodila TOP 09 a KDU-ČSL záchranný člun*“ – komentuje situaci Poláček.⁷⁹

Jaroslav Poláček vnímá integraci jako jeden z možných scénářů, avšak jenom v rámci ODS a TOP 09. Jako jediné citlivé téma vnímá otázku evropské integrace, můžou to ale vyřešit

⁷⁶ Z rozhovoru s Marianem Jurečkou, ibid.

⁷⁷ Z rozhovoru s Marianem Jurečkou ze dne 24.2.2023.

⁷⁸ Z rozhovoru s Marianem Jurečkou, ibid.

⁷⁹ Z rozhovoru s Jaroslavem Poláčkem ze dne 1.3.2023.

následující volby do Evropského parlamentu. „Nevnímám to jako téma, na kterém by se to nepovedlo. Žádná z těch stran nechce z Evropy couvat, takže existuje většinová shoda. Můžou mít jiný pohled na dílčí témata, ale myslím si, že hodně kontroverzí zveličují média, v 90 procentech věci se strany shodnou. Nevím, o čem se předsedové baví, ale myslím si, že pokud by taková debata proběhla, nemyslím si, že by se našlo nějaké natolik kontroverzní téma, které by nešlo překonat“.⁸⁰

Takové rozhodnutí by bylo těžké ale pro předsedu TOP 09 nebo KDU-ČSL, jelikož by to mohlo být společnosti vnímáno jako určitý neúspěch. Vznikaly by další otázky ohledně toho, jak by se to například jmenovalo, jelikož každá strana dlouhá léta se snaží budovat svůj vlastní brand a vlastní značku. „Není to jednoduchá cesta, je to velmi náročná cesta, na druhou stranu, nevím, proč by to nedopadlo. Strany dobře vědí, že teď by ani jedná nesáhla na takový podíl na moci, kdyby šla samostatně, byly by beze sebe ztracené“.⁸¹

Jaroslav Poláček nevnímá koalici SPOLU jako ryze konzervativní, i přestože se koalice se takto prezentuje: „Ve srovnání s PirSTANem jasně, určitě, SPOLU je konzervativnější, ale nemyslím si, že je to čistě konzervativní koalice“.⁸² Pohled na stejnopohlavní páry například Poláček nevnímá, jako otázku, která by definovala konzervativce nebo liberála. Podle něj záleží na otázkách životního prostředí, zacházení s veřejnými penězi, nezahrnuje tam kulturně-spoolečenské otázky a například ani otázku přijetí eura.

V případě TOP 09 říkal, že „TOP 09 je konzervativní strana, s tak liberálními voliči, kteří v rámci ty liberálnosti jim odpustí i ty konzervativní názory“. TOP 09 vnímá jako stranu hodnotově konzervativní, ale ekonomicky liberální. KDU-ČSL vychází z konzervativních a tradičních hodnot, například podpora rodiny. ODS dle jeho názoru je strana, kterou se nedá zařadit mezi konzervativní nebo liberální, jelikož ve svém programu zastává v určitých oblastech konzervativních (kulturně-spoolečenské otázky), v dalších naopak liberálních hodnot (ekonomické otázky).

Hlavním teoretickým problémem spojení politických stran to jednoho uskupení bylo samotné řešení, jelikož pro jakéhokoliv předsedu „stoupnout před lidí a říct, že my končíme, naše značka končí“,⁸³ by bylo těžké. Je to špatný krok jak z hlediska marketingu, tak z hlediska financí, které strana dala za propagaci vlastní značky.

⁸⁰ Z rozhovoru s Jaroslavem Poláčkem ze dne 1.3.2023.

⁸¹ Z rozhovoru s Jaroslavem Poláčkem, ibid.

⁸² Z rozhovoru s Jaroslavem Poláčkem, ibid.

⁸³ Z rozhovoru s Jaroslavem Poláčkem, ibid.

Perspektiva vývoje koalice SPOLU a analýza sjednocení politických stran

Na začátku se podíváme na to, jak se koalice SPOLU, složená ze třech politických stran (ODS, TOP 09 a KDU-ČSL) vytvářela a formovala. Koalice vznikla v roce 2020 pro volby do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky v roce 2021. Ve volbách následně koalice SPOLU vyhrála a získala 71 mandátů.

Mezi programové body koalice patří pět priorit: 1. SPOLU pro bohatší Česko (odpovědnost, snižování dluhů, pořádek v daních. to je naše vize pro bohaté a prosperující Česko), 2. SPOLU pro udržitelný život (zdravá krajina, voda a vzduch znamená zdravá země), 3. SPOLU pro zdravou rodinu (rodinám se u nás musí dařit! podpoříme dostupné bydlení a kvalitní zdravotnictví a školství), 4. SPOLU pro chytrý stát (méně byrokracie, méně korupce, méně povinností pro občana), 5. SPOLU pro bezpečnou zemi (Česko patří na západ!).⁸⁴

„Mezi 5 stranami vládní koalice posiluje jen ODS, zatímco voličská podpora pro ostatní strany vládní koalice slábne. Tyto změny se přitom dějí téměř výhradně v podobě voličských přesunů v rámci vládního tábora. S trochou nadsázky bychom mohli říct, že ODS kanibalizuje ostatní strany vládní koalice“ (komentář Jiřího Pehe, Měnicí se poměry sil mezi vládními stranami, ČRo Plus, 12.05.2022).⁸⁵

Předtím, než si pustíme do perspektivy vývoje koalice SPOLU, podíváme se na to, jak jsou strany historicky propojené. KDU-ČSL je politická strana, která vznikla v roce 1919. Po ní vznikla ODS, která se formulovala v roce 1991. Nejnovější stranou je TOP 09, která vznikla v roce 2009. Tato data jsou důležitá vzhledem k tomu, že existuje část lidí, kteří mají život propojené s několika těmito politickými stranami. *„Vzájemné dosavadní vztahy mezi jednotlivými subjekty koalice není třeba zvlášť popisovat. Postačí snad jen zmínit, že kromě bývalého lidoveckého předsedy Miroslava Kalouska, který po svém odchodu od lidovců spoluzaložil TOP 09, lze nalézt u „topkařů“ i další lidovecké, ale také občansko-demokratické politiky. Z první skupiny zmiňme třeba Helenu Langšádlovou, z té druhé Jiřího Pospíšila. Politická prehistorie a personální propletenec některých výrazných členů těchto stran by mohl být na první pohled výhodou jejich spolupráce“.*⁸⁶

⁸⁴ SPOLU. Program.

⁸⁵ SKALICKÝ, Matěj. *Zatím spolu, ale na jak dlouho? „Nemůžou sedět ve vládě a čekat, až se jim od ODS vrátí voliči“.*

⁸⁶ SEKERÁK, Marián. *Koalice poslední záchrany.*

Například můžeme mluvit o Miroslavu Kalouskovi, jakož to spoluzakladateli a bývalým předsedovi TOP 09, který ale začínal svoji politickou kariéru v KDU-ČSL, kde v letech 2003 až 2006 byl předsedou.

Dalším příkladem může posloužit Jiří Pospíšil, který v letech 2017 až 2019 předsedal TOP 09 (v roce 2017 teprve do strany vstoupil). Předtím ale politik byl součástí jiné politické strany, a to ODS (v letech 2010 až 2014 byl místopředsedou strany).

Jedním z dalších lidí je například Vlasta Parkanová, která zastávala funkce 1. místopředsedkyně vlády, ministryně obrany, ministryně spravedlnosti a v letech 2010 až 2012 byla také místopředsedkyní Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR. Svoji politickou kariéru Vlasta Parkanová začala v KDU-ČSL, následně se ale přesunula do TOP 09.

Jedním z příkladu je Helena Langšádlová, současná ministryně pro vědu, výzkum a inovace ČR. Svoje politické působení začala v KDU-ČSL, v roce 2009 politička vstoupila do TOP 09, kde v letech 2013 až 2017 byla místopředsedkyní.

Mezi další lidí můžeme zařadit bývalého poslance Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky Františka Laudáta. Svoji politickou kariéru začal v ODS, následně se ale přesunul do TOP 09.

Jako jednoho z dalších lidí můžeme zmínit Pavla Severu, poslance České národní rady a Poslanecké sněmovny za KDU-ČSL. Následně přešel do TOP 09 a v letech 2010 až 2018 byl generálním sekretářem politické strany.

Politické strany, ze kterých se koalice SPOLU skládá, jsou propojené nejenom ideologicky, ale také svými členy. Zmínili jsme několik významných členů, které přecházeli mezi politickými stranami ODS, KDU-ČSL a TOP 09. Důvody odchodu u každého (mluvíme o oficiálních důvodech) byly různé, avšak můžeme debatovat o tom, jaká byla skutečnost. Je jasná ale jedná věc: politické strany od sebe opravdu nemají hodně ideologicky daleko, když řada členů začala svoje politické působení v jedné straně, a přesunula se to jiné (v rámci koalice SPOLU). Samozřejmě, že můžeme najít i takové lidi, kteří se přesunuli do politických stran mimo koalici SPOLU (například Jana Mračková Vildumetzová, která byla členkou byla ODS a v roce 2015 vstoupila do hnutí ANO). Avšak těchto představitelů je násobně méně nežli těch prvních.

„Vzájemná konstruktivní spolupráce je nyní potřeba více než kdy jindy. Má smysl v rodinách, v práci, v běžném životě a ještě více je zapotřebí při efektivním spravování naší země. A přesně o tu nám nyní jde. KDU-ČSL dlouhodobě prosazuje zodpovědnou politiku s důrazem na klíčové oblasti, což je udržitelný rozvoj i život, a to se současnou zodpovědností vůči budoucím

*generacím. Chceme se i nadále soustředit na podporu rodičů, otázku výchovy dětí, nebo na péči o seniory, ale také se zajímáme o zdravé životní prostředí“.*⁸⁷

Politické strany mají hodně programových schod, avšak existuje také řada odlišných prvků. Toto téma komentoval například Jan Tvrdoň, politický analytik Deníku N, v rozhovoru pro Vinohradskou: „*Já bych řekl, že jsou otázky, ve kterých se ty strany liší, které jsou možná marginální nebo ne úplně realisticky prosaditelné, nebo u kterých víme, že prostě prosazeny nebudou. A je to jenom PR věc, aby ty strany se zviditelnily a připomněly voličům. Typicky euro. To je věc, kterou teď TOP 09 v posledních asi 14 dnech začala tlačit. Na sociálních sítích to zmiňuje ministr zdravotnictví, ministryně pro vědu, výzkum, inovace, předseda poslaneckého klubu. ... Teď ho musíme prosazovat nebo se o něm máme alespoň bavit. A přitom je zřejmé, že politicky ta debata, nechci říct, že je nesmyslná, ale prostě nestane se nic. Určitě tato vláda euro přijímat nebude. Vláda, kde má silnou pozici ODS, má předsedu vlády a ministra financí, rozhodně nebude přijímat euro, ale je to prostě věc, na které se TOP 09 chce profilovat. Já jsem se o tom bavil s předsedkyní TOP 09 paní Pekarovou Adamovou, ona mi na to odpověděla - že podle nich je to dobrý nápad a tak dále. Takže ano, jeden z důvodů je prostě ukázat ty naše rozdíly, jako že i v rámci koalice SPOLU máme trošku jiné názory. TOP 09 je dlouhodobě pro euro, tak teď to zvedá, chce se trošku vymezit a asi je to i logické. Nemůže v té vládě sedět a čekat, jestli náhodou ti voliči, kteří přešli k ODS, se rozhodnou jen tak z plezíru vrátit. Musí proto něco udělat. Toto je možná - uvidíme, jak efektivní - ale možná je to cesta“.*⁸⁸

Během předchozích kapitol práce se věnovala rozhovorům s představiteli politických stran, ze kterých se skládá koalice SPOLU (ODS, TOP 09 a KDU-ČSL). Za respondenta od ODS byl zvolen Marek Benda, za TOP 09 Lukáš Otys a za KDU-ČSL Marián Jurečka. V těchto rozhovorech se jednalo o individuální myšlenky respondentů a o jejich názory na perspektivu vývoje koalice SPOLU. Avšak u několika respondentů se můžeme setkat s podobnými názory na různé otázky.

V první řadě se jedná o to, že koalice SPOLU je sice konzervativnějšího rázu, ale ani jeden z respondentů ji jednoznačně nezařazuje mezi konzervativní uskupení. Respondenti se spíše přiklánějí z názoru, že se jedná o liberálně-konzervativní koalici, jelikož řadu programových bodů se nedá zařadit mezi konzervativní témata.

Respondenti se také shodnou na tom, že otázky, které by koalici mohli štěpit (evropská integrace, manželství stejnopohlavních párů atd.) nepřekáží chodu koalice, jelikož se shodli na

⁸⁷ TOP 09. TOP 09, ODS a KDU-ČSL podepsaly memorandum o spolupráci.

⁸⁸ SKALICKÝ, Matěj. Zatím spolu, ale na jak dlouho? „Nemůžou sedět ve vládě a čekat, až se jim od ODS vrátí voliči“.

tom, že v podobných otázkách zodpovědnost leží na každém poslanci a každý hlasuje dle svého vlastního vědomí a svědomí. Otázky takového rázu proto koaliční strany nezahrnovali do svého programového prohlášení.

Důležitým bodem pro analýzu sjednocení je také ideologie politických stran. Dle operacionální definice za konzervativní politickou stranu považujeme takovou stranu, která má negativní vztah k LGBTQ+ komunitě, interrupci, tradiční rodině a k eutanázii, podporuje nízké daně a snaží se minimalizovat zásah státu do života občana. Na základě vztahu k LGBTQ+ komunitě nemůžeme ani jednu politickou stranu zařadit mezi ryze konzervativní, jelikož v tomto případě poslanci hlasují dle vlastního názorů. Každá politická strana se ale snaží o podporu tradičních rodin, v tomto případě jsou strany konzervativní. Ani jedná politická strana nepodporuje zavedení eutanázie. KDU-ČSL a TOP 09 se staví kladně k umělým potratům, v ODS se názory na tuto otázku neshodují.

	ODS	KDU-ČSL	TOP 09
vztah k LGBTQ+ komunitě	nejednoznačný	záporný	nejednoznačný
vztah k interrupci	nejednoznačný	kladný	kladný
vztah k tradiční rodině	kladný	kladný	kladný
vztah k eutanázii	záporný	záporný	záporný
vztah ke státu	minimalizovat zásah	podpora občanů	minimalizovat zásah

Na otázku integrace nebo sjednocení stran respondenti neměli stejný názor, byl ale podobný. Jednou z možných variant je dlouhodobější spolupráce, kde bude zachováno vedení tři stran, ale spolupráce stran by byla užší. Dle respondentů je ale nepravděpodobné, že by ODS, KDU-ČSL a TOP 09 mohli sjednotit do jedné politické strany. Jako více realistický a možný scénář respondenti vnímají sjednocení TOP 09 a ODS, jelikož mají podobné programy, podobné ideologické zaměření a jejich voliči se také často překrývají. *„Lidovci i TOP09 se mohou utěšovat tím, že pokud zůstanou pod křídly ODS v koalici SPOLU, mají zaručena křesla ve sněmovně i dalších zastupitelských sborech, na která by jinak nedosáhly. Otázkou je, co by se stalo, kdyby ODS o další koaliční spolupráci s nimi přestala stát a rozhodla se, že o voliče obou*

*stran začne bojovat sama (komentář Jiřího Pehe, Měníci se poměry sil mezi vládními stranami, ČRo Plus, 12.05.2022)“.*⁸⁹

⁸⁹ SKALICKÝ, Matěj. *Zatím spolu, ale na jak dlouho? ,Nemůžou sedět ve vládě a čekat, až se jim od ODS vrátí voliči‘.*

Závěr

Tato diplomová práce se zaměřovala na analýzu konzervatismu v podobě koalice SPOLU, která se skládá z politických stran ODS, TOP 09 a KDU-ČSL. Konzervatismus je pojem, který nelze jednoznačně definovat, neexistuje jednoznačný úhel pohledu na tuto ideologii, na kterém by se autoři mohli shodnout zjm. v dlouhodobém horizontu. Proto první část práce se věnovala analytice a zkoumání pojmu konzervatismus. Teoretická část se zaměřovala na vznik ideologie a různé definice, věnovala se typům konzervatismu, stranickým rodinám (převážně konzervativní stranické rodině), vývoji konzervatismu v Evropě, konzervatismu v současnosti a v neposledně řadě také Evropským konzervativcům a reformistům (ECR) jakožto politické frakci v Evropské unii.

V teoretické části jsme se podívali na vznik ideologie konzervatismu a jeho různé definice. Začátky ideologie konzervatismu najdeme ve Francii, důležitou osobností pro vývoj konzervatismu a jeho prvotní definici je Edmund Burke. Autor zdůrazňoval důležitost tradičních hodnot a institucí, jako jsou monarchie, církev a rodina, a kritizoval násilné revoluční změny a zásahy do tradičního způsobu života zjm. v důsledku Velké francouzské revoluce. Toto se stalo základem konzervativního myšlení a výrazně ovlivnilo politickou debatu v 19. a 20. století, resp. prakticky dodnes. Významnou roli ve vzniku konzervatismu hraje také Velká Británie. Přestože tento stát není součástí kontinentální Evropy, Velká Británie a britští autoři hrají významnou roli pro vznik, vývoj a definici konzervatismu. Ve Velké Británii se konzervatismus zaměřoval hlavně na zachování monarchie, parlamentního systému a tradičních hodnot, zatímco v Evropě se více soustředil na obranu národní identity. Konzervatismus se stal důležitým politickým proudem, avšak různých zemích se liší v závislosti na místních tradicích, politické situaci a kulturních okolnostech. Konzervatismus-stále zůstává důležitou součástí politické debaty.

Konzervatismus je dynamický pojem, jehož definice se může v čase měnit. Definice konzervatismu se může měnit na základě více faktorů: jedná se například o geografickou polohu (například ostrovní odloučenost), historické a kulturní okolnosti, časový úsek apod. Existuje více typů konzervatismu, můžeme mluvit například o sociálním, hospodářským, náboženským, kulturním, paternalistickým, národní a tradičním konzervatismu a dalších. Různé typy se tak liší v názorech na určité otázky, jako jsou například rodina, práva menšin, ochrana životního prostředí a hospodářská politika. Pokud se bychom pokusili definovat konzervatismus, můžeme celkově říct, že konzervatismus je ideologie, která zdůrazňuje důležitost tradičních hodnot a institucí a snaží se zachovat stávající pořádek a způsob života.

V rámci teoretické části jsme se zaměřili na vývoj konzervatismu a konzervatismus v současné Evropě. Mezi státy, kde hraje konzervativní ideologie či smýšlení větší roli můžeme zařadit např. i Polsko, Maďarsko, Rakousko, Slovensko a Česká republika. V tomto případě hodnocení konzervatismu probíhalo pomocí hodnocení vlády a vládních stran, které v těchto zemích působí. V každé z těchto zemí jsou konzervativní politické strany součástí vlády nebo je celková politika státu spíše konzervativně zaměřena. To znamená, že v těchto zemích jsou více než jinde vyzdvíženy některými relevantními aktéry tradiční hodnoty a instituce a snaží se udržovat konzervativní kulturní a sociální normy. Obecně lze říct, že konzervatismus má v současné Evropě stále důležitou roli a je součástí politického spektra v mnoha zemích. Vyzdvihli jsme v tomto ohledu problematiku postoje k LGBT atd. (viz operacionalizace) jako hlavními/základními hodnoty, které jsou specifické pro konzervatismus.

Součástí konzervatismu v Evropě je rovněž také politická frakce Evropských konzervativců a reformistů v rámci Evropského parlamentu. Frakce vznikla v roce 2009 a jejím cílem je prosazovat konzervativní politické hodnoty v rámci Evropské unie. Mezi hlavní priority této frakce patří například posílení hospodářského růstu, podpora podnikání, zachování národních identit a suverenity jednotlivých členských států, boj proti nelegální migraci a ochrana lidských práv, kde poslední 2 body můžeme zařadit mezi výlučně konzervativní. ODS je součástí této politické frakce. TOP 09 a KDU-ČSL jsou ale součástí jiného uskupení – Evropské lidové strany.

Hlavní výzkumnou otázkou této diplomové práce bylo, jestli politické strany v rámci koalice SPOLU by se mohli sjednotit, navzájem se integrovat nebo pokračovat v jiný formě dlouhodobější spolupráce na bázi společně sdílených hodnotách definovaných jako konzervativní. Případně lépe rozlišit konzervatismus SPOLU a konzervatismus jednotlivých stran, které tvoří koalici. Tomuto tématu se věnovala praktická část diplomové práce. Analytická část se zaměřovala na základní informace o politických stranách v rámci koalice SPOLU, věnovala se programovým prohlášení a analýze konzervatismu v jednotlivých politických stranách, perspektivě vývoje koalice SPOLU a analýze rozhovorů s představiteli ODS (Marek Benda), TOP 09 (Lukáš Otys) a KDU-ČSL (Marián Jurečka).

Analýza programových prohlášení a rozhovorů přinesla zajímavé výsledky. Koalice SPOLU je obecně brána jako konzervativní uskupení, avšak v druhé části práce se zjistilo, že koalici nemůžeme označit za čistě konzervativní, jelikož můžeme se setkat i s liberálními prvky. V programovém prohlášení koalice můžeme najít konzervativních bodů, které jsou rozměňovány liberálním přístupem. Mezi konzervativní patří například podpora tradičních hodnot a institucí, jako jsou rodina, manželství, výchova dětí, křesťanská víra a národní identita,

podpora silného státu a zákonnosti, ochrana kulturního dědictví a kulturní identity, podpora svobodného trhu a hospodářského růstu, podpora individuální svobody a práv, jako jsou právo na soukromí, svoboda projevu, právo na vlastnictví. Mezi liberálnější hodnoty můžeme zařadit právo na sebeurčení a další, podpora rovnosti příležitostí a omezování diskriminace na základě rasy, pohlaví, sexuální orientace, náboženství nebo jiných faktorů a podpora evropské integrace a spolupráce s mezinárodními organizacemi. Politické strany tak spíše můžeme zařadit mezi konzervativní strany, které zastávají několik liberálnějších názorů.

Politické strany v současné době spolupracují na vládní úrovni, podílejí na společných projektech, avšak stále zůstávají samostatnými politickými subjekty. V minulosti již probíhaly diskuse o teoretickém sjednocení těchto stran, avšak tyto snahy se vždy narážely na různé politické priority. Jednalo se například o neshody ohledně hospodářské politiky a sociálních otázek a také na otázku, kdo by měl mít v nové straně největší vliv.

Každá ze tří politických stran má svou vlastní voličskou základnu a členy, kteří se snaží prosazovat své názory a politické priority, a tak sjednocení by bylo složitým procesem, který by vyžadoval mnoho jednání a kompromisů.

Použitá literatura

Literatura

1. BENDA, Marek. „Konzervatismus v 90. letech“. In: *Česká konzervativní a liberální politika*. Ed. Petr, Fiala a František, Mikš. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2000
2. BOURKE, Richard. What is conservatism? History, ideology and party. *European Journal of Political Theory* . 2018, 17(4), str. 449-475. (Dostupné z: doi:10.1177/1474885118782384)
3. BURKE, Edmund. *Úvahy o revoluci ve Francii*. Brno, Centrum pro studium demokracie a kultury, 1997.
4. HANÁK, David. *České konzervativní myšlení (1789-1989)*. Studio Arx, 2007.
5. HEYWOOD, Andrew. *Politické ideologie*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2008.
6. HUNTINGTON, Samuel, P.. „Conservatism as an Ideology“. In *American Political Science Review*. 51/2, 1957, str. 454-473.
7. KELLER, Jan. *Dějiny klasické sociologie*. Praha: Sociologické nakladatelství, 2007.
8. KIRK, Russell. *Konzervativní smýšlení*. Praha: Občanský institut, 2000.
9. LÍNEK, Lukáš a Štěpán PECHÁČEK. *Základní charakteristiky členské základny KDU-ČSL*. Praha: Sociologický ústav Akademie věd České republiky, 2006. ISBN 807330094.
10. MUDDE, Cas. *The Ideology of the Extreme Right*. Manchester: Manchester University Press, 2003.
11. RYBÁŘ, Marek. „Stranické rodiny a případ Slovenska: niekoľko teoretických poznámok“. In *Politologický časopis*, 3/2003, str. 275-281.
12. Scruton, Robert. 1993. *Smysl konzervatismu*. Praha: TORST.
13. STANKIEWICZ, Władisław J.. *Hledání politické filosofie*. Brno: CDK, 2006.
14. VON BEYME, Klaus. *Political Parties in Western Democracies*. Aldershot: Gower, 1985.

Elektronické zdroje

1. BRITANNICA. *Conservative Party summary* [online]. 2023 [cit. 2023-04-05]. Dostupné z: <https://www.britannica.com/summary/Conservative-Party-political-party-United-Kingdom>

2. BRITANNICA. *Conservatism since the turn of the 20th century* [online]. 2023 [cit. 2023-04-05]. Dostupné z: <https://www.britannica.com/topic/conservatism/Conservatism-since-the-turn-of-the-20th-century>
3. BRITANNICA. Conservatism. [online]. [cit. 2023-02-28]. Dostupné z: <https://www.britannica.com/topic/conservatism>
4. COHEN, Daniel a Olivier Jean BLANCHARD. What Caused the Rise of Conservatism: A French View. *Economic Policy* [online]. 1988, 3(6) [cit. 2022-04-17]. Dostupné z: doi:10.2307/1344508
5. ECR Party. *European Conservatives and Reformists (ECR) Party* [online]. [cit. 2023-04-05]. Dostupné z: <https://ecrparty.eu>
6. ERC group. *ECR*. [online]. 2009 [cit. 2023-04-05]. Dostupné z: <https://ecrgroup.eu/ecr>
7. ECR. *What is the ECR Group?* [online]. [cit. 2023-05-01]. Dostupné z: <https://www.cfecr.org.uk/what-ecr-group>
8. FIALA, Petr. *O Rogeru Scrutonovi osobně* [online]. 2020 [cit. 2023-02-28]. Dostupné z: <https://pravybreh.cz/o-rogeru-scrutonovi-osobne/>
9. FIALA, Petr. *Projev Petra Fialy na mimořádném kongresu ODS*. Echo24 [online]. [cit. 2023-05-01]. Dostupné z: <https://echo24.cz/a/iS6dS/projev-petra-fialy-na-mimoradnem-kongresu-ods>
10. FRANK, Jan. *ODS a konzervatismus* [online]. Praha, 2016 [cit. 2022-04-17]. Dostupné z: <https://www.cdk.cz/ods-konzervatismus>
11. HANÁČEK, Vladimír. *KDU-ČSL chce být strana pro inteligentní konzervativce*. Deník Referendum [online]. 2019 [cit. 2023-05-01]. Dostupné z: <https://denikreferendum.cz/clanek/29367-kducsl-chce-byt-strana-pro-inteligentni-konzervativce>
12. HAWKINS, Markus. *Cultural Conservatism*. ThoughtCo [online]. 2018 [cit. 2023-04-05]. Dostupné z: <https://www.thoughtco.com/cultural-conservatism-3303795>
13. HRUŠKA, Matouš. *Karel Schwarzenberg a omyl českého konzervatismu*. Deník Referendum [online]. 2012 [cit. 2023-05-01]. Dostupné z: <https://denikreferendum.cz/clanek/14632-karel-schwarzenberg-a-omyl-ceskeho-konzervatismu>
14. HOSENSEIDLOVÁ Petra. *Matador Benda zasedne ve sněmovně po jedenácté. Je nejdéle sloužícím poslancem* [online]. ČT24. 2021 [cit. 2023-04-10]. Dostupné z:

<https://ct24.ceskatelevize.cz/specialy/volby-do-snemovny/3383988-matador-benda-zasedne-ve-snemovne-pojedenacte-je-nejdele>

15. IDnes. *Topolánková milénka porodí kluka, tipují bookmakeři* [online]. 2007 [cit. 2023-05-01]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/revue/spolecnost/topolankova-milenka-porodi-kluka-tipuji-bookmakeri.A070105_140447_lidicky_lf
16. JANSOVÁ, Jana. Rozhovor s M. Bendou. *The Business Soiree*. 31/3/2022 [online]. [cit. 2023-04-10]. Dostupné z: <https://www.thebusinesssoiree.com/clanek/marek-benda-politika-je-velmi-nevdecne-remeslo>
17. KALINA, Martin. *Volební program Spolu: strany slibují dostupnější bydlení i daňovou brzdu*. E15 [online]. [cit. 2023-04-05]. Dostupné z: <https://www.e15.cz/volby/volby-do-snemovny/volebni-program-spolu-strany-slibuji-dostupnejsi-bydleni-i-danovou-brzdu-1383810>
18. KDU-ČSL. *Od katolického konzervatismu k lidovému* [online]. 2010 [cit. 2023-04-05]. Dostupné z: <https://www.kdu.cz/aktualne/archiv/2010/od-katolickeho-konzervatismu-k-lidovemu>
19. KDU-ČSL. *Stanovy*. [online]. 2022 [cit. 2023-04-10]. Dostupné z: <https://www.kdu.cz/o-nas/dokumenty/stanovy>
20. KDU-ČSL. *Sametová revoluce a porevoluční Československo* [online]. [cit. 2023-04-10]. Dostupné z: <https://www.kdu.cz/o-nas/historie/sametova-revoluce-a-porevolucni-ceskoslovensko>
21. KDU-ČSL. *Odkud a kam lidovci jdou. KDU-ČSL* [online]. [cit. 2022-04-17]. Dostupné z: <https://www.kdu.cz/o-nas/kdo-jsme>
22. KITE, Melissa. *Cameron gives Hague month to get MEPs out of Brussels group*. *The Telegraph* [online]. 2006 [cit. 2023-04-05]. Dostupné z: <https://www.telegraph.co.uk/news/uknews/1520953/Cameron-gives-Hague-month-to-get-MEPs-out-of-Brussels-group.html>
23. KLUTH, Andreas. „In Post-Merkel Europe, What Is ‘Conservatism’?“ In *Bloomberg* [online]. 2021 [cit. 2022-04-17]. Dostupné z: <https://www.bloomberg.com/opinion/articles/2021-11-06/in-post-merkel-europe-conservatism-must-find-a-non-radical-way-to-renew-itself>
24. MCMANUS, Matthew. *The Rise of Post-Modern Conservatism* [online]. 2020 [cit. 2022-04-17]. Dostupné z: doi:10.1007/978-3-030-24682-2
25. NIEDERMAYER, Luděk. *Zrušení legálního přístupu k potratům je hazard se zdravím žen*. Facebook [online]. 2022 [cit. 2023-05-01]. Dostupné z:

- <https://www.facebook.com/Niedermayer.Ludek/photos/a.1401221073482192/3259161247688156/?type=3>
26. Novinky.cz. *Fidesz - Maďarská občanská unie* [online]. [cit. 2023-04-05]. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/tag/fidesz-madarska-obcanska-unie-1342>
 27. ODS. *Konzervatismus jako nonkonformní postoj* [online]. [cit. 2023-04-05]. Dostupné z: <https://www.ods.cz/region.jihomoravsky/clanek/8887-konzervatismus-jako-nonkonformni-postoj>
 28. ODS. *O nás* [online]. [cit. 2023-04-05]. Dostupné z: <https://www.ods.cz/o-nas>
 29. ODS. *Program 4 pilíře* [online]. [cit. 2023-04-05]. Dostupné z: <https://www.ods.cz/program/4-pilire>
 30. ODS. *Stanovy Občanské demokratické strany* [online]. 2015 [cit. 2023-04-05]. Dostupné z: <https://www.ods.cz/o-nas/stanovy>
 31. Politický slovník. *Rodiny politických stran od Klause von Beymeho* [online]. [cit. 2023-04-05]. Dostupné z: <http://www.politicky-slovník.cz/politicke-mysleni/rodiny-politicky-stran/>
 32. Poslanecká Sněmovna Parlamentu ČR. *Volební klauzule* [online]. [cit. 2023-04-10]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/hp.sqw?k=304>
 33. Prawo i Sprawiedliwość. *Právo a spravedlnost: program* [online]. 2014 [cit. 2023-04-05]. Dostupné z: <https://pis.org.pl/partia/pravo-spravedlnost>
 34. SCRUTON, Roger. Stand up for the real meaning of conservatism. [online]. [cit. 2023-02-28]. Dostupné z: <https://www.roger-scruton.com/articles/267-stand-up-for-the-real-meaning-of-conservatism>
 35. SEKERÁK, Marián. *Koalice poslední záchrany*. Listy [online]. [cit. 2023-04-10]. Dostupné z: <http://www.listy.cz/archiv.php?cislo=213&clanek=032108>
 36. SKALICKÝ, Matěj. *Zatím spolu, ale na jak dlouho? ,Nemůžou sedět ve vládě a čekat, až se jim od ODS vrátí voliči‘*. Podcast IROzhlas [online]. 2022 [cit. 2023-04-10]. Dostupné z: https://www.irozhlaz.cz/zpravy-domov/vinohradska-12-spolu-ods-tvrdon_2205300600_pj
 37. SPOLU. *Program* [online]. 2021 [cit. 2023-04-10]. Dostupné z: <https://www.spolu21.cz>
 38. SVOBODOVÁ, Ivana. *S šéfem lidovců o principech a ultimátech, která prý nedává*, Respekt, 18/9/2021 [online]. [cit. 2023-04-10]. Dostupné z: <https://www.respekt.cz/rozhovor/jurecka-manzelstvi-pro-vsechny-by-byl-velky->

[problem-pokud-ho-kolegove-budou-aktivne-prosazovat-mozna-z-vlady-skutecne-odejdeme](#)

39. TOP 09. *Evropská unie* [online]. [cit. 2023-04-05]. Dostupné z: <https://www.top09.cz/proc-nas-volit/politika/evropska-unie/>
40. TOP 09. *Hodnotové desatero TOP 09* [online]. [cit. 2023-04-05]. Dostupné z: <https://www.top09.cz/proc-nas-volit/hodnotove-desatero/>
41. TOP 09. *Niedermayer: Euro je pro Česko dobrá volba* [online]. 2022 [cit. 2023-04-05]. Dostupné z: <https://www.top09.cz/co-delame/medialni-vystupy/niedermayer-euro-je-pro-cesko-dobra-volba-29819.html>
42. TOP 09. *Pekarová Adamová: Nejfalešnější argument je, že stejnopohlavní svazky ohrozí manželství mezi mužem a ženou* [online]. 2022 [cit. 2023-04-05]. Dostupné z: <https://www.top09.cz/co-delame/medialni-vystupy/pekarova-adamova-nejfalesnejsi-argument-je-ze-stejnopohlavni-svazky-ohrozi-manzelstvi-mezi-muzem-a-zenou-29642.html>
43. TOP 09. *Stanovy politické strany TOP 09* [online]. 2021 [cit. 2023-04-05]. Dostupné z: <https://www.top09.cz/o-nas/stanovy/>
44. TOP 09. *TOP 09, ODS a KDU-ČSL podepsaly memorandum o spolupráci* [online]. 2020 [cit. 2023-04-10]. Dostupné z: <https://www.top09.cz/co-delame/tiskove-zpravy/top-09-ods-a-kdu-csl-podepsaly-memorandum-o-spolupraci-27838.html>
45. VON KUEHNELT-LEDDIHN, ERIK. The New Conservatism in Europe. *Southwest Review*, vol. 40, no. 1, 1955, pp. 1–13, <http://www.jstor.org/stable/43464041>. [cit. 2022-04-17]

Rozhovory

1. Rozhovoru s Jaroslavem Poláčkem ze dne 1.3.2023, Praha.
2. Rozhovor s Lukášem Otysem ze dne 7.3.2023, Praha.
3. Rozhovor s Markem Bendou ze dne 14.2.2023, Praha.
4. Rozhovoru s Marianem Jurečkou ze dne 24.2.2023, Praha.